અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

સુખપાલ સિંહ ખૈરા

વી.

પંજાબ રાજ્ય

(ક્રિમીનલ અપીલ નંબર ૮૮૫ ઓફ ૨૦૧૯)

૦૫ ડિસેમ્બર, ૨૦૨૨

[ન્યાયમૂર્તિ શ્રીઓ એસ. અબ્દુલ નઝીર, બી. આર. ગવઈ, એ. એસ. બોપન્ના,

વી. રામસુબ્રમણ્ય અને બી. વી. નાગરત્ના,]

ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩– કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા – જ્યારે અન્ય સહ–આરોપીઓના સંબંધમાં સુનાવણી સમાપ્ત થઈ જાય અને સમન્સનો આદેશ સંભળાવતા પહેલા તે જ તારીખે દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો આપવામાં આવે – અવલોકન: કલમ ૩૧૯ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ સજાના આદેશની ઘોષણા પહેલાં થવો જોઈએ જ્યાં આરોપીની દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો હોય – નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં, નિર્દોષ જાહેર કરવાનો

આદેશ ઉચ્ચારવામાં આવે તે પહેલાં સત્તાનો ઉપયોગ થવો જોઈએ – દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં, કલમ ૩૧૯ હેઠળ સમન્સનો આદેશ સજા લાદીને સુનાવણીના સમાપન પહેલા આપવો પડે છે – જો આદેશ તે જ દિવસે પસાર કરવામાં આવે છે, તો દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર તેની તપાસ કરવી પડશે અને જો આવા સમંસ બાદ દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના અથવા સજા ફટકારવાના આદેશ પછી પસાર કરવામાં આવે છે, તો તે ટકાઉ રહેશે નહીં.

કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા – જ્યારે કેટલાક અન્ય ફરાર આરોપીઓના સંદર્ભમાં સુનાવણી બાકી હોય (જેમની હાજરી પછીથી સુરક્ષિત કરવામાં આવે છે), ત્યારે તેને મુખ્ય સુનાવણીથી અલગ કરી દેવામાં આવે છે – અવલોકન: અદાલતને ભાગેડુ આરોપીના સંબંધમાં સુનાવણીની કાર્યવાહીમાં વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા છે, જે તેની હાજરીને સુરક્ષિત કર્યા પછી વિભાજિત (દ્વિભાજિત) સુનાવણીમાં નોંધાયેલા પુરાવાને આધિન છે, જે આરોપીની સંડોવણી તરફ ધ્યાન દોરે છે – જો કે, મુખ્ય પૂર્ણ થયેલી સુનાવણીમાં નોંધાયેલા પુરાવા સમન્સના આદેશનો આધાર ન હોઈ શકે જો મુખ્ય સુનાવણીમાં તેની સમાપ્તિ સુધી આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હોય.

કલમ ૩૧૯ હેઠળ શક્તિનો ઉપયોગ તેમજ માર્ગદર્શિકા આપવામાં આવી છે.

ઉલ્લેખિત પ્રશ્નોના જવાબ આપતા કોર્ટે કહ્યું:

૧.૧ ફોજદારી કાર્યરિતી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ જ્યાં આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો હોય છે તે કિસ્સામાં સજાના આદેશની ઘોષણા પહેલાં કરવામાં આવે છે – નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં, નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ ઉચ્ચારવામાં આવે તે પહેલાં સત્તાનો ઉપયોગ થવો જોઈએ – તેથી, સમન્સનો આદેશ દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં સજા લાદીને સુનાવણીના સમાપન પહેલા થવો જોઈએ – જો આદેશ તે જ દિવસે પસાર કરવામાં આવે છે, તો દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર તેની તપાસ કરવી પડશે અને જો આવા સમન્સનો આદેશ નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ અથવા દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં સજા ફટકાર્યા પછી પસાર કરવામાં આવે છે, તો તે માન્ય રહેશે નહીં. [પેરા ૩૩] [૧૮૬–જી–એચ; ૧૮૭–એ–બી]

૧.૨ ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે ભાગેડુ આરોપીની હાજરી મેળવ્યા પછી તેના સંબંધમાં સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવે ત્યારે વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા છે, જે વિભાજિત (દ્વિભાજિત) સુનાવણીમાં નોંધાયેલા પુરાવાને આધિન છે, જે આરોપીની સંડોવણી તરફ ધ્યાન દોરે છે. પરંતુ મુખ્ય પૂર્ણ થયેલી સુનાવણીમાં નોંધાયેલા પુરાવા સમન્સના આદેશનો આધાર ન હોઈ શકે જો મુખ્ય સુનાવણીમાં તેની સમાપ્તિ સુધી આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હોય. [પેરા ૩૩] [૧૮૭–સી–ડી]

૧.૩ કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે સક્ષમ અદાલતે નીચેની માર્ગદર્શિકાઓનું અવશ્ય પાલન કરવું જોઈએ:

(1) જો સક્ષમ અદાલતને પુરાવા મળે અથવા દોષમુક્ત અથવા સજા પર આદેશ પસાર કરતા પહેલા સુનાવણીના કોઈપણ તબક્કે નોંધાયેલા પુરાવાના આધારે ગુનો કરવામાં અન્ય કોઈ વ્યક્તિની સંડોવણી અંગે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવે, તો તે તે તબક્કે સુનાવણીને અટકાવશે.

(2) ત્યારબાદ અદાલત પહેલા વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની જરૂરિયાત છે કે નહિ તે નક્કી કરશે અને તેના પર આદેશ પસાર કરશે.

(3) જો અદાલતનો નિર્ણય સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો અને આરોપીઓને સમન્સ પાઠવવાનો હોય, તો મુખ્ય કેસમાં સુનાવણી આગળ વધારતા પહેલા આવા સમન્સનો આદેશ પસાર કરવામાં આવશે.

(4) જો વધારાના આરોપીઓને સમન્સ પાઠવવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે, તો તે જે તબક્કે પસાર થાય છે તેના આધારે, અદાલત એ હકીકત પર પણ ધ્યાન આપશે કે આવા સમન્સ પાઠવેલા આરોપી પર અન્ય આરોપીઓ સાથે અથવા અલગથી કેસ ચલાવવો જોઈએ કે કેમ.

(5) જો નિર્ણય સંયુક્ત સુનાવણી માટે હોય, તો સમન્સ કરાયેલા આરોપીની હાજરી સુનિશ્ચિત કર્યા પછી જ નવી સુનાવણી શરૂ કરવામાં આવશે.

(6) જો નિર્ણય એવો હોય કે સમન્સ કરાયેલા આરોપી સામે અલગથી કેસ ચલાવવો જોઈએ, જો આવો આદેશ કરવામાં આવે તો અદાલત માટે જે આરોપીઓની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી રહી હતી તેમની સામે કેસ ચાલુ

રાખવા કે સમાપ્ત કરવામાં કોઈ અવરોધ રહેશે નહીં.

(7) જો ઉપરોક્ત (i) ની જેમ અટકાવેલી કાર્યવાહી એવા કેસમાં હોય કે જેમાં આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના હતા અને નિર્ણય એ છે કે સમન્સ કરાયેલા આરોપીઓને અલગથી નવેસરથી ચલાવવામાં આવી શકે છે, તો મુખ્ય કેસમાં નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને પસાર કરવામાં કોઈ અવરોધ રહેશે નહીં.

(8) જો મુખ્ય સુનાવણીમાં તેના સમાપન સુધી સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં ન આવે અને જો કોઈ વિભાજિત (દ્વિભાજિત) કેસ હોય, તો સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ ત્યારે જ કરી શકાય છે જ્યારે તે લગતનો પુરાવો હોય, જે વિભાજિત (દ્વિભાજિત) સુનાવણીમાં બોલાવવાના વધારાના આરોપીઓની સંડોવણી તરફ નિર્દેશ કરે.

(9) જો દલીલો સાંભળ્યા પછી અને કેસ ચુકાદા માટે અનામત રાખવામાં આવે તે સમય દરમિયાન અદાલત માટે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રસંગ ઊભો થાય, તો અદાલત માટે યોગ્ય માર્ગ એ છે કે તેને ફરીથી સુનાવણી માટે નક્કી કરવામાં આવે.

(10) કેસને ફરીથી સુનાવણી માટે નિર્ધારિત કરવા પર, સમન્સ મોકલવા વિશે નિર્ણય લેવા માટે ઉપરોક્ત નિર્ધારિત પ્રક્રિયા; સંયુક્ત સુનાવણી યોજવી અન્યથા તે નક્કી કરવામાં આવશે અને તે મુજબ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

(11) આવા કેસમાં પણ તે તબક્કે, જો નિર્ણય વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાનો અને સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવાનો હોય તો સુનાવણી નવેસરથી હાથ ધરવામાં આવશે અને નવેસરથી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવશે.

(12) જો તે સંજોગોમાં, અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ સમન્સ કરાયેલા આરોપીના કેસમાં અલગ સુનાવણી કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોય તો:

(અ) મુખ્ય કેસ આરોપીને દોષિત ઠેરવીને અને સજા સંભળાવીને નક્કી કરી શકાય છે અને પછી સમન્સ કરાયેલા આરોપી સામે નવેસરથી કાર્યવાહી કરી શકાય છે.

(બ) નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં મુખ્ય કેસમાં તે અસરથી આદેશ પસાર કરવામાં આવશે અને પછી સમન્સ કરાયેલા આરોપી સામે નવેસરથી કાર્યવાહી કરવામાં આવશે. [પેરા 33] [૧૮૭–ડી–એચ; ૧૮૮–એ–એચ; ૧૮૯–એ]

૨.૧ કલમ 319 સી.આર.પી.સીમાં એ સ્પષ્ટ છે કે અદાલતને આપવામાં આવેલી સત્તા તેના માટે છે કે અદાલત સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે ગુનાની તપાસ અથવા સુનવણી દરમિયાન, જો અદાલતને એવું લાગે કે આવા પુરાવા આરોપી સિવાયની અન્ય કોઈ વ્યક્તિ તરફ નિર્દેશ કરે છે કે જેની સામે અદાલત સમક્ષ કોઈ ગુનો દાખલ કરવામાં આવ્યો નથી અને આવા આરોપીઓને આરોપપત્રમાં અથવા સુનાવણીની પ્રક્રિયામાં બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે, જ્યાં સુધી આવા સમય સુધી આરોપીઓને સમન્સ મોકલી શકાય નહીં અને આરોપી સાથે મળીને કાર્યવાહી કરી શકાય નહીં, જે આવા વ્યક્તિઓ દ્વારા વધારાના આરોપી તરીકે બોલાવવામાં આવ્યા હોવાનું જણાય છે. [પરિચ્છેદ ૧૪] [૧૭૧–એ–સી]

૨.૨ કલમ ૩૧૯ હેઠળ, આ કેસમાં આરોપી ન હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિને સમન્સ પાઠવવાની અદાલતને સત્તા આપવામાં આવી છે, જ્યારે સુનાવણી દરમિયાન પુરાવા પરથી એવું જણાય કે આવી વ્યક્તિની ગુનો કરવામાં ભૂમિકા છે તેથી, અદાલત માટે આવી વ્યક્તિને બોલાવવાનું વ્યાજબી રહેશે જેથી તેની સામે આરોપી સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય અને આવી સત્તા ફક્ત અદાલતની જ છે. દેખીતી રીતે, જ્યારે આવી સત્તા વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની અને પહેલેથી જ આરોપી જેની સામે સુનાવણી ચાલી રહી છે તેની સાથે આવા વ્યક્તિની સુનાવણી કરવાની હોય, ત્યારે તેનો ઉપયોગ સુનાવણીના સમાપન પહેલાં કરવો પડશે. હાલના કેસમાં 'સુનાવણીના નિષ્કર્ષ' ના અર્થને પુરાવા નોંધવામાં આવે ત્યાં સુધી તબક્કા તરીકે ગણી શકાય નહીં. પરંતુ, ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાંના તબક્કા તરીકે સમજવું જોઈએ, કારણ કે ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે ત્યાં સુધી સુનાવણી એક નિષ્કર્ષ પર આવે છે. [પરિચ્છેદ ૨૦] [૧૭૭–બી–ઈ]

૨.૩ કલમ ૨૩૨ સી.આર.પી.સી.ના અવલોકન પરથી એવું જોવા મળે છે કે જો સેશન્સ કોર્ટ નોંધાયેલા પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરતી વખતે જુએ છે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાના કોઈ પુરાવા નથી, તો ન્યાયાધીશે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધવો જરૂરી છે. તે કિસ્સામાં, ન્યાયાધીશ દ્વારા આગળ કંઈ કરવાનું નથી અને તેથી સુનાવણી તે તબક્કે સમાપ્ત થાય છે. તેઆવા કિસ્સાઓમાં જ્યાં તે કલમ ૨૩૨ સી.આર.પી.સી. હેઠળ ઉદ્ભવે છે અને નિર્દોષ જાહેર

કરવાનો આદેશ નોંધવામાં આવે છે અને જ્યારે એક કરતાં વધુ આરોપીઓ અથવા એકમાત્ર આરોપી હોય, ત્યારે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોય/થયા હોય, આવા કિસ્સાઓમાં, પડદો ખેંચીને સુનાવણીનો અંત હોવાથી, કલમ ૩૧૯ સી.આર.પી.સી. હેઠળ વિચારેલા પુરાવાના આધારે આરોપીઓને બોલાવવાની અદાલતની સત્તાનો ઉપયોગ કરવો પડશે અને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો સંભળાવતા પહેલા તેનો ઉપયોગ કરવો પડશે. તેના પર નવેસરથી કેસ ચલાવતી વખતે અલગ સુનાવણી અથવા સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવે કે કેમ તે અંગે પણ વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. આદેશ પછી અગાઉ જે આરોપી સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો સંભળાવી શકાય છે. જો ન્યાયાધીશ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે આરોપીને દોષિત ઠેરવવાનો છે, તો કલમ ૨૩૫ સીઆરપીસી હેઠળ વિચારેલા ચુકાદા દ્વારા દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ આપવામાં આવશે. પેટા-કલમ (૨) માં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો ન્યાયાધીશ સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૬૦ હેઠળ પ્રોબેશન પર મુક્ત થવાના આરોપીને લાભ આપવા આગળ નહીં વધે, તો ન્યાયાધીશ સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની સુનાવણી કરશે અને પછી તેને સજા સંભળાવશે. [પેરા ૨૨,૨૩] [૧૮૦-ઈ-એચ; ૧૮૧-એ-બી]

૨.૪ દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદાની જાહેરાત પછી પણ, સુનાવણી પૂર્ણ થતી નથી કારણ કે સત્ર ન્યાયાધીશે તેના/તેણીના મગજને પુરાવા પર લાગુ કરવા જરૂરી છે જે આરોપની ગંભીરતા નક્કી કરવા માટે રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ છે તેના માટે આરોપી

દોષિત પુરવાર થાય છે; જ્યારે એકથી વધુ આરોપી ગુનામાં સામેલ હોય ત્યારે ચોક્કસ આરોપીની ભૂમિકા અને તે પ્રકાશમાં, યોગ્ય સજા આપવા માટે તેથી, એવું ન કહી શકાય કે ટ્રાયલ માત્ર દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદાની ઘોષણા પર જ પૂર્ણ થાય છે, જો કે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૨૩૨ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ નિર્દોષ જાહેર કરવાના કિસ્સામાં એવું હોઈ શકે છે, કારણ કે તે કિસ્સામાં ન્યાયાધીશ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને રેકોર્ડ કર્યા સિવાય બીજું કંઈ કરવાનું નથી, જે ટ્રાયલના નિષ્કર્ષમાં પરિણમે છે. [પરિચ્છેદ ૨૪] [૧૮૧–એફ–એચ]

૨.૫ ફોજદારી કાર્યવાહીમાં સુનાવણીનો અંત જો તે દોષિત ઠેરવવામાં આવે, તો ચુકાદો તમામ બાબતોમાં ત્યારે જ પૂર્ણ માનવામાં આવે છે જ્યારે દોષિતને સજા ફટકારવામાં આવે અને તેને સીઆરપીસીની કલમ ૩૬૦ નો લાભ આપવામાં ન આવે. તેવી જ રીતે, એવા કેસમાં કે જ્યાં એકથી વધુ આરોપી હોય અને જો તેમાંથી એક અથવા વધુને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે અને અન્યને દોષિત ઠેરવવામાં આવે, તો નિર્દોષ જાહેર કરાયેલા આરોપીઓની વિરુદ્ધની સુનાવણી પૂર્ણ થશે અને દોષિત આરોપી સામે સજા સાથે સુનાવણી પૂર્ણ કરવી પડશે. જ્યારે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ ના સંદર્ભમાં વિચારણા કરવામાં આવે છે, ત્યારે ત્યાં કોઈ દ્વિભાજન નહીં હોય, કારણ કે અહીં જે સુસંગત બને છે તે ફક્ત રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવાના આધારે નવા આરોપીઓને બોલાવવાનો નિર્ણય છે જે હાલના આરોપીઓને પૂર્વગ્રહ નહીં કરે કારણ કે કોઈ પણ સંજોગોમાં

તેઓ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે. [પેરા ૨૭] [૧૮૩–એફ–એચ; ૧૮૪–એ–બી]

૨.૬ આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, જો અદાલતને સુનાવણીની પ્રક્રિયામાં નોંધાયેલા પુરાવા પરથી લાગે કે અન્ય કોઈ વ્યક્તિ સામેલ છે, તો કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ આરોપીઓને બોલાવવાની આવી શક્તિનો ઉપયોગ સજા સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં તે અસરનો આદેશ પસાર કરીને કરી શકાય છે અને ચુકાદો તમામ બાબતોમાં સંપૂર્ણ છે જે સુનાવણીને નિષ્કર્ષ પર લાવે છે.આવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચતી વખતે જે બાબત ધ્યાનમાં રાખવાની છે તે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસીની પેટા–કલમ (૪) ની જરૂરિયાત છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈમાંથી એ સ્પષ્ટ છે કે જો સેશન્સ જજ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે, તો આવી વ્યક્તિના સંબંધમાં કાર્યવાહી નવેસરથી શરૂ કરવામાં આવશે અને વધારાના આરોપીઓની હાજરીમાં સાક્ષીઓની ફરીથી તપાસ કરવી પડશે. એવા કેસમાં કે જ્યાં સેશન્સ જજ સાક્ષીઓના પુરાવા નોંધ્યા પછી અથવા દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો સંભળાવ્યા પછી પણ સજા સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે, તે જ પુરાવા જે રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ છે તે જ પુરાવાઓનો ઉપયોગ નવા ઉમેરાયેલા આરોપી સામે કરી શકાતો નથી. જે આરોપીઓને સમન્સ પાઠવવામાં આવ્યું છે તેમની સામે નવેસરથી સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવશે.જો કે, કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે,

જો સેશન્સ જજનો નિર્ણય દોષિત ઠેરવતા પહેલા અથવા સજા પર આદેશ પસાર કરતા પહેલા વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાનો હોય, તો ચુકાદો સંભળાવીને સુનાવણીના નિષ્કર્ષને અટકાવવો જરૂરી છે અને કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળની અરજીનો નિકાલ કરવો જરૂરી છે અને તે પછી જ ચુકાદાના નિષ્કર્ષ, કોર્ટ સમક્ષ રહેલા અન્ય આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા અને તેમને સજા આપવા માટે આગળ વધી શકાય છે.આવું એટલા માટે છે કારણ કે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ દોષિત ઠેરવવા અને સજાનો ચુકાદો પસાર કરીને સુનાવણીના સમાપન પહેલાં જ કરી શકાય છે. [પરિચ્છેદ ૨૮] [૧૮૪–બી–જી]

૨.૭ જો કે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ એવી જોગવાઈ કરે છે કે પેટા–કલમ (૧) મુજબ બોલાવવામાં આવેલી આવી વ્યક્તિને અન્ય આરોપીઓ સાથે મળીને સંયુક્ત રીતે કેસ ચલાવી શકાય છે, જે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૨૨૩ હેઠળ અદાલતને ઉપલબ્ધ સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવાની સત્તાને ધ્યાનમાં રાખીને, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની અરજી પર વિચારણા કરવા અને વધારાના આરોપીઓને બોલાવવા માટે નિર્ણય લેવાના તબક્કે સેશન્સ જજ માટે પણ ખુલ્લું રહેશે. આવા આરોપીઓને બોલાવીને આરોપી સામે પસાર કરવામાં આવતા ચુકાદાને મોકૂફ રાખીને તેમની ધરપકડ કરવાની હોય છે. જો એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં આવે કે નવા ઉમેરાયેલા આરોપી સામે હાથ ધરવામાં આવનારી નવી સુનાવણી અલગથી ચલાવી શકાય છે, તો આવી

સ્થિતિમાં સેશન્સ જજ માટે આદેશ આપવા અને ચુકાદો પસાર કરવા માટે આગળ વધવા અને જેની સામે તેણે મૂળ રીતે કાર્યવાહી કરી હતી તે આરોપી તરીકે સુનાવણી પૂર્ણ કરવા અને ત્યારબાદ નવા ઉમેરાયેલા આરોપીના કેસમાં આગળ વધવા માટે તે ખુલ્લું રહેશે. જો કે, જે મહત્વપૂર્ણ છે તે એ છે કે અદાલત દ્વારા સુઓ–મોટો અથવા કલમ ૩૧૯ હેઠળની અરજી પર વધારાના આરોપીઓને બોલાવવા માટેના નિર્ણય પર વિચારણા કરવામાં આવે અને દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને સજા સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં તેનો નિકાલ કરવામાં આવે, અન્યથા, સુનવણી પૂર્ણ થયા બાદ અદાલત કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાથી વંચિત થઈ જશે. સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવાની જરૂર છે કે નહીં તે નક્કી કરવાની સત્તા અદાલતને ઉપલબ્ધ હોવાથી, કલમ ૩૧૯ (૧) સીઆરપીસીમાં સમાવિષ્ટ "આરોપી સાથે મળીને સુનાવણી કરી શકાય છે" શબ્દો નિર્દેશિકા તરીકે હશે. [પેરા ૨૯] [૧૮૪–જી–એચ; ૧૮૫–એ–ડી]

૨.૮ જો ફરાર આરોપી સામેની સુનાવણી વિભાજિત હોય અને બાકી હોય, તો તે પોતે જ સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી અથવા અગાઉની મુખ્ય સુનાવણીમાં વધારાના આરોપીને બોલાવવા માટેના અદાલતના આદેશને માન્યતા પ્રદાન કરશે નહીં જો આવા સમન્સનો આદેશ અન્ય આરોપી સામે અગાઉ સમાપ્ત થયેલી સુનાવણીમાં કરવામાં આવે છે.આવું એટલા માટે છે, કારણ કે આવી શક્તિનો ઉપયોગ અદાલત દ્વારા તે કેસમાં નોંધાયેલા પુરાવાના આધારે કરવામાં આવે છે, જે આરોપીની સંડોવણી તરફ

નિર્દેશ કરે છે, જેને સમન્સ પાઠવવાની માંગ કરવામાં આવી છે.જો વિભાજિત કેસમાં, ફરાર આરોપીની હાજરી મેળવ્યા પછી સુનાવણી શરૂ કરવામાં આવે અને જો તેમાં નોંધાયેલા પુરાવાઓમાં તે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસીમાં વિચાર્યા મુજબ અન્ય કોઈ વ્યક્તિની સંડોવણી તરફ ધ્યાન દોરે છે, તો આરોપીઓને બોલાવવાની આવી સત્તા ચોક્કસપણે વિભાજિત (દ્વિભાજિત) કેસમાં તેની સુનાવણી પૂર્ણ થાય તે પહેલાં લાગુ કરી શકાય છે. [પેરા ૩૦] [૧૮૫–ડી–જી]

સુખપાલ સિંહ ખૈરા વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય શશીકાંત સિંહ વિરુદ્ધ તારકેશ્વર સિંહ (૨૦૦૨) ૫ એસ.સી.સી. ૭૩૮:[૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. આર. ૪૦૦; મનદીપ સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૨૦૧૪) ૩ એસ. સી. સી. ૯૨:[૨૦૧૪] ૨ એસસીઆર ૧; રામ નારંગ વિરુદ્ધ રમેશ નારંગ અને અન્યો (૧૯૯૫) ૨ એસસીસી ૫૧૩:[૧૯૯૫] ૧ એસસીઆર ૪૫૬; યાકુબ અબ્દુલ રઝાક મેમન વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (૨૦૧૩) ૧૩ એસસીસી ૧:[૨૦૧૩] ૧૫ એસસીઆર ૧; રાજેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૭) ૭ એસસીસી ૩૭૮:[૨૦૦૭] ૮ એસ. સી. આર. ૮૩૪; મંજીત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્યો (૨૦૨૧) એસ. સી. સી. ઓનલાઇન એસ. સી. ૬૩૨. નો સંદર્ભ.

કેસ લૉ સંદર્ભ

૧૬૩ એ બી સી [૨૦૧૪] ૨ એસસીઆર ૧	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પેરા ૫
[૧૯૯૫] ૧ એસસીઆર ૪૫૬	પર આધાર રાખે છે	પેરા ૨૫
[૨૦૧૩] ૧૫ એસસીઆર ૧	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૨૬
[૨૦૦૨] ૩ એસસીઆર ૪૦૦	પર આધાર રાખે છે	પરિચ્છેદ ૨૯
[૨૦૦૭] ૮ એસસીઆર ૮૩૪	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૩૧

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડીક્શનઃ ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૮૮૫ ઓફ ૨૦૧૯

ક્રિમિનલ રિવિઝન નંબર 4079/2017 માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૧૭.૧૧.૨૦૧૭ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

એસ.એલ.પી. (ક્રી) નં. ૬૯૬૦/૨૦૨૧, ક્રી. અપીલ નંબર ૮૮૬/૨૦૧૯ & એસ.એલ.પી. (ક્રી) નં. ૫૯૩૩/૨૦૧૯.

એસ. નાગમુથુ, સિનિયર એડ. (એમિકસ ક્યુરી)

પી. એસ. પટવાલિયા, સિનિયર એડ., સુશ્રી નિહારિકા આહલુવાલિયા, સુધીર વાલિયા, અર્પિત શર્મા, સુશ્રી હર્ષિકા વર્મા, ગૌરવજીત સિંહ પટવાલિયા, અજીત સિંહ જોહર, હર્ષિત સેઠી, મેહતાબ સિંહ ખૈરા, કપિલ દહિયા, દેવાંશુ યાદવ, અમિત કે. નૈન, પુનીત સિંહ બિંદ્રા, નીરજ કુમાર વર્મા, યશાર્થ કાંત, સિમરેન

જીત, ચિનમોય ખલાદકર, અભિનવ અગ્નિહોત્રી, સલોની પરાંજપે, અભિષેક શર્મા, બી. કે. પાલ, એડ.અપીલકર્તા માટે.

તુષાર મહેતા, એસ. જી., એસ. વી. રાજુ, એ. એસ. જી., અર્ધેન્દુમૌલી કુમાર પ્રસાદ, સૌરભ મિશ્રા, એ. એ. જી., વિનોદ ઘઈ, સિનિયર વકીલ જનરલ, અમન પાલ, ગૌરવ ધામા, એડિશનલ.એ. જી., સુશ્રી કનિકા આહુજા, સુશ્રી કીર્તિ આહુજા, સુશ્રી પ્રિયંકા સી., મયાંક દહિયા, સુશ્રી મહિમા ડોગરા, સુશ્રી ભૂપિંદર, અજય પાલ, સુશ્રી રાનુ પુરોહિત, મુકેશ કુમાર મારોરિયા, જોહેબ હુસૈન, કનુ અગ્રવાલ, અનિરુદ્ધ ભટ્ટ, અદિત ખુરાના, પદ્મેશ મિશ્રા, ઉદય ખન્ના, અંકિત ભાટિયા, સુશ્રી મધુમિતા, અંશુમન સિંહ, હર્ષ પોલ સિંહ, હિતાર્થ રાજા, વિકાસ બંસલ, વિષ્ણુ શંકર જૈન, શશિ શેખર કુમાર, સુશ્રી તરુણા અર્ધેન્ડમ શૌલી પ્રસાદ, અમૃતેશ રાજ, સુશ્રી શ્રેયા શ્રીવાસ્તવ, આશિષ મદાન, અમન સિંહ ભદોરિયા, સુશ્રી અનન્યા સાહુ, અભિનવ શ્રીવાસ્તવ, સન્ની ચૌધરી, એડ.સામાવાળા તરફે.

આશિષ દીક્ષિત, રવિ શર્મા, વકીલો.મધ્યસ્થી માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો એ. એસ. બોપન્ના, ન્યાયમુર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો

1. ઉપરોક્ત અપીલમાં, પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ દ્વારા ૨૦૧૭ના ક્રિમિનલ રિવિઝન નં.૪૦૭૦ અને ૨૦૧૭ના ક્રિમિનલ રિવિઝન નં.૪૧૧૩ માં પસાર કરાયેલા ૧૭.૧૧.૨૦૧૭ તારીખના આદેશને પડકારવામાં કરવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત આદેશ દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે ક્રિમિનલ રિવિઝન પિટિશનને ફગાવી દીધી છે અને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં 'સીઆરપીસી') ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને અપીલકર્તાને વધારાના આરોપી તરીકે બોલાવીને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૩૧.૧૦.૨૦૧૭ ના આદેશને સમર્થન આપ્યું છે. હકીકતોના વર્ણનના હેતુ માટે ૨૦૧૯ની ક્રિમિનલ અપીલ નં.૮૮૫ માં કેસ નોંધવામાં આવ્યો છે.
2. જે સ્થિતિને કારણે અપીલકર્તાને સમન્સ પાઠવવામાં આવ્યો તે એ છે કે નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ અધિનિયમ, ૧૯૮૫ (ટૂંકમાં 'એનડીપીએસ'), આર્મ્સ એક્ટની કલમ ૨૫–એ અને ઇન્ફોર્મેશન ટેક્નોલોજી અધિનિયમ, ૨૦૦૦ (ટૂંકમાં 'આઇટી એક્ટ') ની કલમ ૨૧,૨૪,૨૫,૨૭,૨૮,૨૯ અને ૩૦ હેઠળ ગુના માટે ૧૧ આરોપીઓ સામે જલાલાબાદના પોલીસ સ્ટેશનમાં પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. ૦૬.૦૯.૨૦૧૫ ની ચાર્જશીટમાં, ૧૦ આરોપીઓને બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને ૨૦૧૫ના સેશન્સ કેસ નંબર ૨૮૯માં તેમની સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. જો કે બીજી ચાર્જશીટ પોલીસ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તેમાં

અપીલકર્તાનું નામ આરોપી તરીકે નહોતું.

3. વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ સમક્ષ હાથ ધરવામાં આવેલી સુનાવણીમાં પણ શરૂઆતમાં સાક્ષીઓ દ્વારા અપીલકર્તાના નામનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો ન હતો. પુરાવાના પ્રારંભિક પુરાવા પછી, ફરિયાદી પક્ષે પીડબ્લ્યુ–૪ અને પીડબ્લ્યુ–૫ ને પાછા બોલાવવા માટે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૧ હેઠળ ૩૧.૦૭.૨૦૧૭ ના રોજ અરજી દાખલ કરી હતી, જે મંજૂર થવા પામી હતી. પુરાવામાં ફરી બોલાવવામાં આવેલા સાક્ષીઓની વધુ તપાસમાં, તેમણે અહીં અપીલકર્તાનું નામ આપ્યું હતું. ત્યારબાદ ફરિયાદ પક્ષે અહીં અપીલકર્તા સહિત વધારાના ૫ આરોપીઓને બોલાવવા માટે ૨૦૧૫ના ઉપરોક્ત સેશન્સ કેસ નં.૨૮૯ માં સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ લાગુ કરીને ૨૧.૦૯.૨૦૧૭ પર અરજી દાખલ કરી હતી. પીડબ્લ્યુ–૪, પીડબ્લ્યુ–૫ અને પીડબ્લ્યુ–૧૩ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.

4. એ નોંધવું હિતાવહ છે કે ૧૧ આરોપીઓમાંથી, ૨૦૧૫ના સેશન્સ કેસ નં.૨૮૯ માં કાર્યવાહી ૧૦ આરોપીઓની વિરુદ્ધ હતી અને તેમાંથી એક આરોપી ઉપલબ્ધ ન હોવાથી, તે સંબંધમાં કેસને વિભાજિત કરવામાં આવ્યો હતો (દ્વિભાજિત) અને ત્યારબાદ તેને ૦૩.૦૯.૨૦૧૯ પર ૨૦૧૯ના સેશન્સ કેસ નં.૨૧૭ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યો હતો. તે સંદર્ભે, એવું જોવામાં આવે છે કે જ્યારે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ અરજી ૨૧.૦૯.૨૦૧૭ પર દાખલ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે

એકમાત્ર કાર્યવાહી ૨૦૧૫નો સેશન્સ કેસ નં.૨૮૯ બાકી હતી. તે સંબંધમાં, ૧૦ આરોપીઓ સામેની કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે ૩૧.૧૦.૨૦૧૭ પર ચુકાદો સંભળાવ્યો હતો, જેમાં એક આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે બાકીના ૯ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને ૩૧.૧૦.૨૦૧૭ ના દિવસે સજા ફટકારવામાં આવી હતી. વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે તે જ દિવસે એટલે કે, ૩૧.૧૦.૨૦૧૭ના રોજ સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ દાખલ કરેલી અરજીને પણ મંજૂરી આપી હતી અને અપીલકર્તાને સુનાવણીનો સામનો કરવા માટે બોલાવ્યો હતો. તે સંદર્ભમાં અપીલકર્તાએ તેને મુકદ્દમાનો સામનો કરવા માટે બોલાવવા માટેના ૩૧.૧૦.૨૦૧૭ નો આદેશ પડકાર્યો હતો, કારણ કે તેના મતે આવો આદેશ કાયદામાં ટકાઉ નથી કારણ કે તે વિદ્વાન સત્ર અદાલત સમક્ષ પડતર કાર્યવાહીમાં પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો કારણ કે તે તબક્કે જ્યારે વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા સમન્સ કરવાની શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે દોષિત ઠેરવવાનો અને સજાનો ચુકાદો અગાઉ ૩૧.૧૦.૨૦૧૭ પર પસાર થઈ ચૂક્યો હતો.૨૦૧૭ની રીવિઝન પિટિશન નં.૪૦૭૦ અને ૪૧૧૩માં નોંધાયેલા ઉપરોક્ત આદેશને હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો, જેના કારણે હાલની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી છે.

૫. તાત્કાલિક અરજીની સુનાવણી આ અદાલતના બે માનનીય ન્યાયાધીશોની બનેલી બેન્ચ સમક્ષ ૧૦.૦૫.૨૦૧૯ પર કરવામાં આવી હતી, જેમાં સમન્સના આદેશને લાગુ કરતી વખતે, શશીકાંત સિંહ વિ. તારકેશ્વર સિંહ (૨૦૦૨) ૫ SCC ૭૩૮ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણયો અને હરદીપ સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય (૨૦૧૪) ૩ SCC ૯૨ના કેસમાં સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ લાગુ કરી શકાય તેવી સત્તાના સંદર્ભમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયની નોંધ લેવામાં આવી હતી.તે સંદર્ભમાં, આ અદાલતના બે માનનીય ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે જે વાસ્તવિક તબક્કે સુનાવણી પૂર્ણ થઈ હોવાનું કહેવાય છે તે અંગેના પ્રશ્ન પર અધિકૃત રીતે વિચારણા કરવી જરૂરી છે કારણ કે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળની સત્તા અસાધારણ પ્રકૃતિની છે.

૬. તે દ્રષ્ટિએ, કાયદાના નીચેના નોંધપાત્ર પ્રશ્નો વધુ વિચારણા માટે ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા અને ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો પર વિચાર કરવા માટે યોગ્ય સંખ્યાની બેન્ચ રચવા માટે ભારતના માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી. માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશે તે મુજબ ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નો પર વિચાર કરવા માટે આ ખંડપીઠની રચના કરી છે, જે પ્રશ્નો નીચે મુજબ છેઃ–

> “શું ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા છે જ્યારે અન્ય સહ–આરોપીઓના સંદર્ભમાં સુનાવણી સમાપ્ત થઈ ગઈ છે અને સમન્સનો આદેશ સંભળાવતા પહેલા તે જ તારીખે દોષિત ઠેરવવાનો હુકમ આપવામાં આવ્યો છે?

II. શું ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા છે જ્યારે કેટલાક અન્ય ફરાર આરોપી (જેમની હાજરી પછીથી સુરક્ષિત થઈ છે)ના સંદર્ભમાં ટ્રાયલ ચાલી રહી છે/બાકી છે, જે મુખ્ય ટ્રાયલથી અલગ થઈ ગઈ છે?

III. કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે સક્ષમ અદાલતે કઈ માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરવું જોઈએ?"

૭. ઉપરોક્ત પ્રશ્નોના જવાબ આપવા માટે, અમે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પી. એસ. પટવાલિયા અને ટેગ કરેલા કેસમાં અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પુનીત સિંહ બિન્દ્રાને પણ સાંભળ્યા છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અદાલત મિત્ર શ્રી એસ. નાગમુથુએ ન્યાયમિત્ર તરીકે આ અદાલતને મદદ કરી છે. પંજાબ રાજ્ય વતી મહાધિવક્તા શ્રી વિનોદ ઘઈ હાજર થયા હતા. જ્યારે યુ.પી. રાજ્ય વતી એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી એ. કે. પ્રસાદ હાજર થયા હતા. એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી એસ. વી. રાજુ ભારત સરકાર વતી હાજર થયા હતા કારણ કે અપીલકર્તા સામે પણ પ્રિવેન્શન ઓફ મની લોન્ડરિંગ અધિનિયમ, ૨૦૦૨ હેઠળ કેસ નોંધવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે. અમે ઇન્ટરવેનર–પ્રોસીક્યુટર્સ એસોસિએશન વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી આશિષ દીક્ષિતને પણ સાંભળ્યા છે.

૮. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પી. એસ. પટવાલિયાએ રજૂ કરેલી દલીલનો સારાંશ નીચે મુજબ છેઃ–

સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ આરોપી તરીકે વ્યક્તિને (અહીં અપીલકર્તા) બોલાવવાનો આદેશ એવા તબક્કે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે સુનાવણી પૂર્ણ થઈ ગઈ હતી અને સજા પર ચુકાદો અને આદેશ પણ સંભળાવવામાં આવ્યો હતો. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે તેથી ઉપરોક્ત આદેશ, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ અને હરદિપ સિંહ (ઉપરોક્ત) નું ઉલ્લંઘન છે, જેમાં પેરા ૪૭ માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ચુકાદો જાહેર કરતા પહેલા સત્તાનો ઉપયોગ કરવો પડશે. તેનો ઉપયોગ માત્ર સુનાવણીની પેન્ડન્સી દરમિયાન જ થઈ શકે છે, જે ચુકાદાની જાહેરાતની તારીખનો અગ્રવર્તી તબક્કો છે. હકીકતમાં આ સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૫૩(૧) સાથે પણ સુસંગત છે, જે જણાવે છે કે પુરાવાના અવલોકન પછી, ચુકાદો સુનાવણીની સમાપ્તિ પછી સંભળાવવાનો છે, અને તેથી, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ આદેશ આપે છે કે સત્તાનો ઉપયોગ માત્ર સુનાવણી દરમિયાન જ થઈ શકે છે અને તે દર્શાવે છે કે એકવાર સુનાવણી પૂર્ણ થઈ જાય અને ચુકાદો સંભળાય, તે તબક્કે કોર્ટ સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી.

તે એક સાથે થઈ શકે છે એવી દલીલ કરવી એ પણ સી.આર.પી. સી.ની કલમ ૩૧૯ નું ઉલ્લંઘન છે અને નિર્ધારિત કાયદો સ્પષ્ટ છે કે તે ચુકાદા પહેલા કરવું પડશે. ટૂંકમાં કહીએ તો, જો કોઈ આરોપીને સમન્સ પાઠવવું હોય, તો તે ત્યારે જ કરવું પડશે જ્યારે સુનાવણી ચાલતી હોય અથવા બાકી હોય. જે ક્ષણે

સુનાવણી પૂર્ણ થાય છે અને મામલાને ચુકાદા માટે રાખવામાં આવે છે, તે પછી સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો તબક્કો વીતી જાય છે અને ત્યારબાદ કોર્ટ કાર્યકારી બની જાય છે. જ્યારે ટ્રાયલ પેન્ડીંગ હોય, ત્યારે કોર્ટ સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ આરોપીને ઉમેરી શકે છે પરંતુ જે ક્ષણે ટ્રાયલ સમાપ્ત થાય છે અને ચુકાદો સંભળાય છે, ત્યારે કોર્ટ સમક્ષ કોઈ કાર્યવાહી થતી નથી. જ્યારે કોર્ટ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા અથવા દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો આપે છે, તે પછી, મૂળ આરોપપત્ર દાખલ કરવાથી શરૂ થયેલી કોઈ કાર્યવાહી બાકી રહેતી નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવે છે કે આ માત્ર પ્રક્રિયાગત ઉલ્લંઘન નથી, પરંતુ મૂળભૂત ઉલ્લંઘન છે કારણ કે સત્તાનો ઉપયોગ તે તબક્કા દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે દરમિયાન તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, એટલે કે તપાસ/સુનાવણી.

અદાલત મિત્ર ન્યાયમિત્ર શ્રી એસ. નાગમુથુ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલો નીચે મુજબ છેઃ–

સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૧૯૦ હેઠળ સંજ્ઞાન લેતા પહેલા અને ચુકાદો જાહેર કર્યા પછી, કોર્ટને સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ કોઈ સત્તા નથી અને હરદિપ સિંહ (ઉપરોક્ત) ને ધ્યાનમાં રાખીને ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા નથી જ્યારે અન્ય સહ–આરોપીઓના સંદર્ભમાં સુનાવણી સમાપ્ત થઈ ગઈ હોય અને તે જ તારીખે દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હોય. સેશન્સ ટ્રાયલમાં, આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરી શકાય છે અને જો આરોપીને સીઆરપીસીની

કલમ ૨૩૨ અથવા ૨૩૫ હેઠળ, આદેશ પસાર કરીને અથવા ચુકાદો આપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે તો કાર્યવાહી સમાપ્ત થઈ જાય છે. જો આરોપી દોષિત ઠરે છે, તો કાર્યવાહી હજુ પણ ચાલુ રહે છે કારણ કે તેની સજા પર સુનાવણી થવાની છે અને તે તે તબક્કે પુરાવા રજૂ કરવાનો હકદાર છે. તેથી, જ્યારે આરોપી દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યારે સજા પસાર થયા પછી સુનવણી સમાપ્ત થાય છે. સીઆરપીસીની કલમ ૩૫૩ ને આ પૃષ્ઠભૂમિમાં સમજવી જોઈએ અને તેથી, એવી દલીલ કરી શકાતી નથી કે દલીલો સાંભળ્યા પછી, સુનાવણી સમાપ્ત થઈ જાય છે.

એફ. આઈ. આર., કલમ ૧૬૧, કલમ ૧૬૪ નિવેદનો જેવા તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલા પુરાવા સહિત તપાસ/સુનાવણી દરમિયાન રેકોર્ડ પર લાવવામાં આવેલા પુરાવાને સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ના હેતુ માટે પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહીં. આને લાગુ કરવાથી, તે બહાર આવશે કે અન્ય આરોપીઓ સામે યોજાયેલી અલગ સુનાવણીમાં નોંધાયેલા પુરાવાને વર્તમાન કેસમાં પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહીં. પરંતુ, વિભાજિત કેસમાં (દ્વિભાજિત) જ્યાં અલગ સુનવણી હોય અને તે સુનાવણી દરમિયાન, જો કોઈ વ્યક્તિ સામે કોઈ પુરાવા રેકોર્ડ પર આવે છે જે પહેલેથી જ આરોપી નથી, તો માત્ર તે પુરાવાના આધારે, તેને સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ આરોપી તરીકે રજૂ કરી શકાય છે. જ્યારે કોઈ વ્યક્તિને વધારાના આરોપી તરીકે બોલાવવામાં આવે છે, ત્યારે તે

અદાલતની વિવેકબુદ્ધિ છે કે શું એક જ સુનવણીમાં બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ પર એકસાથે આરોપ મૂકીને કેસ ચલાવવો કે કેમ.

સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ (૪) મુજબ, નવા ઉમેરાયેલા આરોપીઓની સામે, ટ્રાયલ નવી ટ્રાયલ હોવી જોઈએ. જો કે, જો સંયુક્ત સુનવણી હોય, તો તેની સામે નવેસરથી સુનવણી થવી જોઈએ. વર્તમાન આરોપી સહિત તમામ આરોપી આવા સંજોગોમાં, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૨૭૩ને ધ્યાનમાં રાખીને પહેલેથી જ નોંધાયેલા પુરાવા ઉમેરાયેલા આરોપી સામે પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહિ. એક કેસમાં પુરાવાના બે સેટ ન હોઈ શકે, એક હાલના આરોપી સામે અને બીજો ઉમેરાયેલા આરોપી સામે. પરિણામે, પહેલેથી જ નોંધાયેલા પુરાવા હાલના આરોપી સહિત કોઈ પણ આરોપી સામે કોઈ પુરાવા નથી. પરિણામે નવેસરથી ટ્રાયલ હાથ ધરવામાં આવશે.

૧૦. પંજાબ રાજ્યના વિદ્વાન મહાધિવક્તા શ્રી વિનોદ ઘઈ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલો નીચે મુજબ છેઃ–

સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ બનાવવા પાછળનો પાછળનો કાયદાના ઘડવૈયાઓનો ઈરાદો એ તપાસવાનો છે કે કોઈ પણ ગુનેગારને મુક્ત ન કરવો જોઈએ અને વાસ્તવિક આરોપીના અપરાધને બહાર લાવવો જોઈએ. તે આ સંદર્ભમાં છે કે અદાલતોને કોઈપણ વ્યક્તિને બોલાવવા માટે સત્તા આપવામાં

આવી છે, જેણે કોઈ ગુનો કર્યો હોય તેવું લાગે છે, જેના માટે પહેલેથી જ તહોમતનામાંમાં જણાવેલા આરોપીઓ સુનાવણીનો સામનો કરી રહ્યા છે. આવી જોગવાઈનું સંકુચિત અર્થઘટન કરવું અને બિનજરૂરી પ્રતિબંધો મૂકવા એ આ સત્તાના હેતુને અવરોધે છે અને માત્ર ન્યાયના ઉપહાસમાં પરિણમશે. તે ઉપરોક્ત ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં રાખીને જ એક રચનાત્મક અને હેતુપૂર્ણ અર્થઘટન અપનાવવું જોઈએ જે ન્યાયના કારણને આગળ ધપાવે છે અને અદાલતને ઉપરોક્ત જાહેર કરેલા ઉદ્દેશ્ય અને હેતુને અમલમાં મૂકવાની સત્તા આપતા કાયદાના ઈરાદાને નબળી પાડતું નથી.

સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯(૧) સમજાવે છે કે સુનવણીનો સામનો કરવા માટે વધારાના આરોપી તરીકે કોને/કયા પ્રકારની વ્યક્તિને સમન્સ મોકલી શકાય છે. "અન્ય આરોપીઓ સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય છે" શબ્દનો ઉપયોગ તે વ્યક્તિને ઓળખવા માટે કરવામાં આવ્યો છે જેને સમન્સ મોકલી શકાય છે અને વધારાના આરોપી તરીકે કેસ ચલાવી શકાય છે. સ ી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ વિરુદ્ધ ઉચ્ચ અદાલતો સમક્ષ પુનરાવર્તન/અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન મુખ્ય સુનાવણીના સમાપનથી આદેશ નિષ્ક્રિય/બિનઅસરકારક નહીં બને કારણ કે જે સુનાવણીમાં આવો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે સુનાવણી પૂર્ણ થઈ ગઈ છે.

કોર્ટે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવા માટે સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો છે જ્યારે અન્ય ફરાર આરોપીઓના સંબંધમાં સુનવણી ચાલી રહી છે/બાકી છે જે મુખ્ય સુનાવણીથી અલગ કરવામાં આવી છે. અગાઉ ફરાર રહેલા આરોપીઓની સુનાવણી બાકી છે અને કેટલાક પુરાવા આવ્યા છે જેના કારણે કોર્ટ દ્વારા વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની જરૂર પડે છે. જ્યારે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની અરજીનો નિર્ણય તે જ દિવસે એક સાથે કરવામાં આવે છે જ્યારે સુનાવણી પૂર્ણ થાય છે, ત્યારે નીચેની અદાલત કાર્યકારી અધિકારી નથી બનતી અને સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૫૪ ને ધ્યાનમાં રાખીને સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે સક્ષમ છે, જે સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે સજાના જથ્થા પરનો આદેશ ચુકાદાનો અભિન્ન ભાગ છે અને આવા આદેશ વિના દોષિત ઠેરવવાના કોઈપણ ચુકાદાને અપૂર્ણ તરીકે ઓળખવામાં આવશે.

૧૧. યુ. પી. રાજ્ય માટે વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી એ. કે. પ્રસાદ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલનો સારાંશ અનિવાર્યપણે તે જ છે જે પ્રતિવાદી–રાજ્ય પંજાબ માટે વિદ્વાન એડવોકેટ જનરલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી. જ્યાં સુધી સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ ઉપયોગ કરી શકાય તેવી સત્તાને લગતા પાસાની વાત છે, સુનાવણી પૂર્ણ થાય તે પહેલાં આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યાં સુધી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સુનાવણી દોષિત ઠેરવવાની ઘોષણા સાથે સમાપ્ત થતી

નથી, કારણ કે સજા પણ ચુકાદાનો એક ભાગ છે. સજા ફટકાર્યા પછી જ કોર્ટ કાર્યકારી અધિકારી બને છે. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે એવું માનવું પડશે કે જ્યાં સુધી સજા સંભળાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે, જે તે બિંદુ છે જ્યાં ચુકાદો તમામ બાબતોમાં પૂર્ણ થાય છે અને સુનાવણી પૂર્ણ થાય છે.

૧૨. વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી એસ. વી. રાજુએ સંબંધિત રાજ્યો માટે વિદ્વાન મહાધિવક્તા અને એડિશનલ મહાધિવક્તા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી સમાન પંક્તિઓમાં દલીલ કરી હોવા છતાં, હકીકતમાં, તેમણે દલીલ કરવા માટે એક પગલું આગળ વધાર્યું હતું કે સજા સંભળાવવામાં આવે તે પછી પણ સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ કરી શકાય છે કારણ કે આરોપીની સંડોવણી પછીના તબક્કે પ્રકાશમાં આવી શકે છે અને તે સંજોગોમાં જો જોગવાઈ લાવવાની કાયદા પંચની ભલામણને ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે, તો એકમાત્ર ઉદ્દેશ એ છે કે કોઈપણ આરોપી બાકાત ન રહે અને તેથી આરોપીઓને લાવવા માટે કોઈપણ તબક્કે પગલાં લઈ શકાય છે. દરમિયાનગીરી કરનારના વિદ્વાન વકીલ શ્રી આશિષ દીક્ષિતે રાજ્યો વતી સમાન દલીલો રજૂ કરીને દલીલોને પૂરક બનાવી છે.

૧૩. હરીફ દલીલોના સંદર્ભમાં, અમને સંદર્ભિત પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે, અમારા માટે શરૂઆતમાં, સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈની નોંધ લેવી યોગ્ય રહેશે, જે અહીં નીચે મુજબ વાંચે છેઃ–

"૩૧૯ ગુના માટે દોષિત જણાતી અન્ય વ્યક્તિઓ સામે કાર્યવાહી કરવાની સત્તા—

(૧) જ્યાં, ગુનાની કોઈપણ તપાસ અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન, પુરાવા પરથી એવું જણાય છે કે આરોપી ન હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિએ એવો કોઈ ગુનો કર્યો છે કે જેના માટે આરોપી સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય, કોર્ટ આવી વ્યક્તિ સામે તેણે જે ગુનો કર્યો હોય તે માટે કાર્યવાહી કરી શકે છે.

(૨) જ્યાં આવી વ્યક્તિ કોર્ટમાં હાજર ન રહેતી હોય, ત્યાં ઉપરોક્ત હેતુ માટે, કેસના સંજોગોની જરૂર હોય તેમ, તેની ધરપકડ અથવા સમન્સ મોકલી શકાય છે.

(૩)કોર્ટમાં હાજરી આપનાર કોઈપણ વ્યક્તિ ધરપકડ હેઠળ અથવા સમન્સ પર ન હોવા છતાં, તેણે જે ગુનો કર્યો હોય તે અંગે તપાસ અથવા ટ્રાયલના હેતુસર આવી કોર્ટ દ્વારા અટકાયત કરી શકાય છે.

(૪) જ્યાં અદાલત પેટા–કલમ (૧) હેઠળ કોઈ પણ વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરે છે, તો –

((ક) આવી વ્યક્તિના સંબંધમાં કાર્યવાહી નવેસરથી શરૂ કરવામાં આવશે અને સાક્ષીઓની ફરીથી સુનાવણી કરવામાં આવશે.

(બી) ખંડ (એ) ની જોગવાઈઓને આધિન, કેસ એવી રીતે આગળ વધી શકે છે કે જાણે આવી વ્યક્તિ આરોપી વ્યક્તિ હોય જ્યારે અદાલતે તે ગુનાની નોંધ લીધી હોય કે જેના પર તપાસ અથવા સુનાવણી શરૂ કરવામાં આવી હતી."

૧૪. ઉપર મુજબ, જોગવાઈની નોંધ લીધા પછી, તે સ્પષ્ટ છે કે અદાલતને આપવામાં આવેલી સત્તા એ અસર માટે છે કે અદાલત સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે ગુનાની તપાસ અથવા સુનાવણી દરમિયાન, જો અદાલતને એવું લાગે કે આવા પુરાવા આરોપી સિવાયની અન્ય કોઈ વ્યક્તિનો નિર્દેશ કરે છે કે જેમની સામે અદાલતમાં કેસ ચલાવવામાં આવી રહ્યો છે તેણે કોઈ ગુનો કર્યો છે અને આવા આરોપીઓને તહોમતનામમાં અથવા સુનાવણીની પ્રક્રિયામાં બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે, ત્યાં સુધી વધારાના આરોપી તરીકે બોલાવવામાં આવેલી વ્યક્તિઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુના માટે આરોપીઓને સમન્સ મોકલી શકાય અને તેમની સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય નહીં.

૧૫. તે સંબંધમાં, સી.આર.પી.સી.માં જોગવાઈનો સમાવેશ કરવાનો અને અદાલતને આવી સત્તા આપવાનો ઉદ્દેશ ભારતના કાયદા પંચ દ્વારા તેના ૪૧મા અહેવાલમાં કરવામાં આવેલી ભલામણ પર આધારિત હતો, જેના પર તમામ

વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલોએ વ્યાપક સંદર્ભ આપ્યો છે, જેને અહીં નીચે વાંચી શકાય છે:–

૨૪.૮૦.કેટલીકવાર એવું બને છે કે અમુક આરોપી સામેના કેસની સુનાવણી કરતા મેજિસ્ટ્રેટને પુરાવા પરથી જાણવા મળે છે કે તેની પહેલાંના આરોપી સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પણ તે જ ગુનામાં અથવા સંબંધિત ગુનામાં સામેલ છે.તે માત્ર યોગ્ય છે કે મેજિસ્ટ્રેટ પાસે કાર્યવાહીમાં તેને બોલાવવાની અને તેની સાથે જોડાવાની સત્તા હોવી જોઈએ.કલમ ૩૫૧ આવી પરિસ્થિતિ માટે જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ માત્ર ત્યારે જ જો તે વ્યક્તિ અદાલતમાં હાજરી આપે. ત્યારબાદ તેની અટકાયત કરી શકાય છે અને તેની સામે કાર્યવાહી કરી શકાય છે. જો આવી વ્યક્તિ અદાલતમાં હાજર ન હોય તો તેને સમન્સ મોકલવા માટે કલમ ૩૫૧માં કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ નથી. આવી જોગવાઈ કલમ ૩૫૧ ને એકદમ વ્યાપક બનાવશે, અને અમને લાગે છે કે તે પરિસ્થિતિ માટે સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવી યોગ્ય છે.

૨૪.૮૧.કલમ ૩૫૧ ધારે છે કે તેની હેઠળની કાર્યવાહી કરનાર મેજિસ્ટ્રેટને નવા કેસની નોંધ લેવાની સત્તા છે. જો કે, મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા કઈ રીતે સંજ્ઞાન લેવામાં આવે છે તે કહેતું નથી. સંજ્ઞાન લેવાની રીતો કલમ ૧૯૦ માં ઉલ્લેખિત છે, અને દેખીતી રીતે, સંપૂર્ણ છે. પ્રશ્ન એ છે કે, શું નવા ઉમેરાયેલા આરોપી સામે, કલમ ૧૯૦(૧)(સી) હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટની પોતાની માહિતી પર સંજ્ઞાન લેવામાં આવ્યું હોવાનું માનવામાં આવશે, અથવા માત્ર તે રીતે કે જેમાં અન્ય આરોપી સામેના ગુનાની પ્રથમ નોંધ લેવામાં આવી હતી. નક્કર શબ્દોમાં કહીએ તો, જો મૂળ કેસ

પોલીસ અહેવાલ પર એટલે કે કલમ ૧૯૦(૧)(બી) હેઠળ દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય, તો શું નવા આરોપી સામે સંજ્ઞાન તે જ રીતે અથવા કલમ ૧૯૦(૧)(સી) હેઠળ લેવામાં આવ્યું હોવાનું માનવામાં આવશે? આ પ્રશ્ન મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે બંને કેસોમાં તપાસ અને સુનાવણીની પદ્ધતિઓ અલગ છે. પ્રવર્તમાન કાયદા હેઠળની સાચી સ્થિતિ અંગે અભિપ્રાયમાં તફાવત રહ્યો છે અને અમારું માનવું છે કે તે સ્પષ્ટ થવો જોઈએ. અમને એવું લાગે છે કે આ ચોક્કસ જોગવાઈનો મુખ્ય હેતુ એ છે કે, તમામ જાણીતા શંકાસ્પદ લોકો સામેના સમગ્ર કેસમાં ઝડપથી કાર્યવાહી થવી જોઈએ, અને સગવડ માટે જરૂરી છે કે નવા ઉમેરાયેલા આરોપી સામે અન્ય આરોપીઓની જેમ જ સંજ્ઞાન લેવું જોઈએ. તેથી, અમે કલમ ૩૫૧ને વ્યાપક બનાવવાનો પ્રસ્તાવ મૂકીએ છીએ અને જોગવાઈ કરીએ છીએ કે કાર્યવાહી દરમિયાન જો કોઈ નવી વ્યક્તિને આરોપી તરીકે ઉમેરવામાં આવે તો સંજ્ઞાન લેવાની રીતમાં કોઈ તફાવત રહેશે નહીં. અલબત્ત, તે જરૂરી છે (જે પહેલેથી જ આપવામાં આવ્યું છે) કે આવી પરિસ્થિતિમાં પુરાવા નવા ઉમેરાયેલા આરોપીની હાજરીમાં ફરીથી સાંભળવા જોઈએ.

૨૪.૮૨ જે ગુના માટે નવા ઉમેરાયેલા આરોપી પર કેસ ચલાવી શકાય છે તે કલમમાં ચોક્કસ શબ્દોમાં દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. દેખીતી રીતે, તે ગુનાને તે ગુના સાથે જોડવો જોઈએ જેના માટે મૂળ આરોપીની સુનાવણી ચાલી રહી છે. તેને બહાર લાવવા માટે, એક નાનો મૌખિક સુધારો કરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

૧૬. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ ઉપયોગમાં લેવાતી સત્તાનો મુદ્દો વિગતવાર વિચારણા માટે ઊભો થયો હતો, જેમાં વિસ્તાર, પ્રક્રિયા અને જે તબક્કે આવી સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો હતો તેના પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને તેનો સારાંશ નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતોઃ–

૧૨. કલમ ૩૧૯ સી.આર.પી.સી. જુડેક્સ ડેમ્નાચર કમ નોસેન્સ એબ્સોલ્વિટુર (દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે ત્યારે ન્યાયાધીશની નિંદા કરવામાં આવે છે) સિદ્ધાંતમાંથી બહાર આવે છે અને કલમ ૩૧૯ સી.આર.પી.સી.ના કાયદાની અંતર્ગતની મર્યાદા અને ભાવનાને સમજાવતી વખતે આ સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ પ્રકાશ તરીકે થવો જોઈએ.

૧૩. વાસ્તવિક ગુનેગારને સજા આપીને ન્યાય કરવો એ અદાલતની ફરજ છે. જ્યાં કોઈ પણ કારણોસર તપાસ એજન્સી વાસ્તવિક ગુનેગારોમાંથી એકને આરોપી તરીકે રજૂ કરતી નથી, ત્યાં અદાલત ઉપરોક્ત આરોપીઓને સુનાવણીનો સામનો કરવા માટે બોલાવવામાં અસમર્થ નથી. પ્રશ્ન એ રહે છે કે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસીમાં વિચાર્યા મુજબ અદાલતે કયા સંજોગોમાં અને કયા તબક્કે તેની શક્તિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ?

૧૫. તે રેકોર્ડ પર મૂકવું જરૂરી રહેશે કે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તા માત્ર અદાલત પર છે. આ સંદર્ભમાં સમજવું પડશે કે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી માત્ર અદાલતને આવી વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવાની સત્તા આપે છે. ફોજદારી અદાલતોના અમારા પદાનુક્રમમાં "કોર્ટ" શબ્દને કલમ ૬

સીઆરપીસી હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં સત્ર અદાલતો, ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ તેમજ કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટનો સમાવેશ થાય છે. કોર્ટ ઓફ સેશનની વ્યાખ્યા કલમ ૯ સીઆરપીસીમાં કરવામાં આવી છે અને ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતોની વ્યાખ્યા તેની કલમ ૧૧ હેઠળ કરવામાં આવી છે. મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતોને કલમ ૧૬ સીઆરપીસી હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે. જે અદાલતો દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ હેઠળ કરવામાં આવેલા ગુનાઓ અથવા અન્ય કોઈ કાયદા હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ ગુનાની સુનાવણી કરી શકે છે

પ્રથમ અનુસૂચિ સાથે વાંચીને કલમ ૨૬ સી.આર.પી.સી. હેઠળ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે. પ્રથમ અનુસૂચિ હેઠળ "ગુનાઓનું વર્ગીકરણ" શીર્ષક હેઠળ સ્પષ્ટીકરણ નોંધ (૨) મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટને સમાવવા માટે "પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ" અને "કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટ" શબ્દને સ્પષ્ટ કરે છે, જેઓ ઉપરોક્ત અનુસૂચિ હેઠળ ગુનાઓની સુનાવણી કરવા માટે સશક્ત છે પરંતુ કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટને બાકાત રાખે છે.

૪૦. કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસીમાં આવતો "કોર્સ" શબ્દ પણ સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે સત્તાનો ઉપયોગ ત્યારે જ થઈ શકે છે જ્યારે તપાસ શરૂ થઈ હોય અને ચાલી રહી હોય અથવા સુનાવણી શરૂ થઈ હોય અને ચાલી રહી હોય. તે પ્રી-ટ્રાયલ અને ટ્રાયલ તબક્કાની પ્રક્રિયાની સંપૂર્ણ વ્યાપક શ્રેણીને આવરી લે છે. તેથી "કોર્સ" શબ્દ અદાલતને તપાસના પ્રારંભિક તબક્કાથી લઈને સુનાવણીના

સમાપનના તબક્કા સુધી કોઈપણ વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવા માટે આ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે. જ્યાં સુધી સંજ્ઞાન લેવામાં આવે ત્યાં સુધી અદાલત કાર્યકારી અધિકારી બનતી નથી કારણ કે તે અન્ય કોઈ પણ વ્યક્તિ કે જે આરોપી નથી તેની સામગ્રીની તપાસ કરી રહી છે. "અભ્યાસક્રમ" શબ્દ સામાન્ય રીતે એક બિંદુથી બીજા બિંદુ સુધી સતત પ્રગતિનો અર્થ દર્શાવે છે અને સમયગાળાનો વિચાર દર્શાવે છેઃ સમયગાળો અને સમયનો નિશ્ચિત બિંદુ નહીં.

૪૨. એવું કહેવું કે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ માત્ર સુનાવણી દરમિયાન જ થઈ શકે છે, તે અદાલત દ્વારા "તપાસ" શબ્દની અસરને ઘટાડશે. તે કાયદાનો સ્થાયી સિદ્ધાંત છે કે જે અર્થઘટન એ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે કે વિધાનસભા દ્વારા વપરાતો શબ્દ બિનજરૂરી છે, તેને ટાળવું જોઈએ કારણ કે ધારણા એ છે કે વિધાનસભાએ અધિનિયમ હેતુને અમલમાં મૂકવા માટે જાણીજોઈને અને સભાનપણે શબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો છે. કાનૂની ઉક્તિ એ વર્બિસ લેજિસ નોન ઈસ્ટ રીસેડેન્ડમ (અધિનિયમ શબ્દોમાંથી, કોઈ પ્રસ્થાન હોવું જોઈએ નહીં) તે ધ્યાનમાં રાખવું પડશે.

૪૩. કારણ કે આરોપપત્ર દાખલ થયા પછી, અદાલત તપાસના તબક્કે પહોંચે છે અને અદાલત તહોમત ઘડવાથી જ સુનાવણી શરૂ થાય છે, અને તેથી, કલમ ૩૧૯(૧) સીઆરપીસી હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ આરોપપત્ર દાખલ થયા પછી કોઈપણ સમયે કરી શકાય છે.

કલમ ૨૦૭/૨૦૮ સી.આર.પી.સી., કમિટલ, વગેરેના તબક્કા સિવાય ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવે છે અને ચુકાદાની ઘોષણા પહેલાં, જે માત્ર એક પૂર્વ–સુનાવણીનો તબક્કો છે, જેનો હેતુ પ્રક્રિયાને અમલમાં મૂકવાનો છે. આ તબક્કાને સાચા અર્થમાં ન્યાયિક પગલું ન કહી શકાય કારણ કે તેના માટે મનની ન્યાયિક અરજીને બદલે માત્ર મનની અરજીની જરૂર છે. આ પૂર્વ–સુનાવણીના તબક્કે, મેજિસ્ટ્રેટે ન્યાયિક કાર્યને બદલે વહીવટી કાર્યની પ્રકૃતિમાં કાર્યો કરવા જરૂરી છે, જેમ કે કલમ ૨૦૭ અને ૨૦૮ સીઆરપીસીનું પાલન સુનિશ્ચિત કરવું, અને જો તે સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા સંપૂર્ણપણે સુનાવણીપાત્ર હોય તો તે બાબત કમિટ કરવી. તેથી, અમારા માટે એ તારણ કાઢવું કાયદેસર રહેશે કે કલમ ૨૦૭ થી ૨૦૯ સીઆરપીસીના તબક્કે મેજિસ્ટ્રેટને કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસીની સ્પષ્ટ જોગવાઈ દ્વારા, કેસની યોગ્યતા પર પોતાની ન્યાયિક બુદ્ધિ વાપરવી અને સત્ર અદાલત સમક્ષ સુનાવણીનો સામનો કરવા માટે કોઈ આરોપીને ઉમેરવાની અથવા બાદ કરવાની જરૂર છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે પ્રતિબંધિત છે.

૫૭. આમ, તપાસના તબક્કે કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસીની જોગવાઈઓના અમલીકરણને તેના સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં સમજવું જોઈએ. કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ સુનાવણી દરમિયાન અદાલત સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાના આધારે જ થઈ શકે છે.જ્યાં સુધી તપાસ દરમિયાન તેની અરજીની વાત છે, તે અહીં ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ મર્યાદિત રહે છે, જેમાં આરોપી તરીકે કોઈ વ્યક્તિને ઉમેરવામાં આવે છે, જેમના નામનો તહોમતનામામાં કૉલમ

૨માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ કે જે સહયોગી હોઈ શકે છે.

(સંદર્ભ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે)

૧૭. શશીકાંત સિંહ (ઉપરોક્ત) કેસમાં બે માનનીય ન્યાયાધીશોની અન્ય બેન્ચ દ્વારા લેવામાં આવેલા અભિપ્રાયને કારણે બે માનનીય ન્યાયાધીશોની બનેલી બેન્ચ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશમાં સમાવિષ્ટ સંદર્ભને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યાં કથિત રીતે સમન્સ કરાયેલા આરોપીઓની સામે મૂળ આરોપીઓ સામે ચુકાદો પસાર થયા પછી કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી, તેમાં જે પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ હતી અને તે કેસમાં જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા હતા તેની નોંધ લેવી જરૂરી છે. એ નોંધવામાં આવે છે કે આઈ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળના એક કેસમાં જેમાં શશીકાંત સિંહ (સુપ્રા) ના ભાઈ શિવકાંત સિંહની હત્યા કરવામાં આવી હતી, તે કેસમાં ચંદ્ર શેખર સિંહ સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે પુરાવા નોંધવામાં આવ્યા ત્યારે જાણવા મળ્યું કે તારકેશ્વર સિંહ અને અન્ય બે લોકોએ પણ શિવકાંત સિંહની હત્યાનો ગુનો કર્યો હતો. વિદ્વત વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે તારીખ ૦૭.૦૪.૨૦૦૧ ના આદેશ દ્વારા સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો હતો અને ધરપકડનું વોરંટ જારી કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો જેથી તેમની સામે ચંદ્રશેખરસિંહ સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય, જેની સામે કેસ ચાલી રહ્યો હતો. ૨૦૦૧ના ક્રિમિનલ રિવિઝન નં.૨૬૯ માં તારકેશ્વર સિંહ દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ આરોપીઓને સમન્સ

પાઠવવાના ૦૭.૦૪.૨૦૦૧ તારીખના આદેશ પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉપરોક્ત પુનરીક્ષણ અરજીની પેન્ડન્સી દરમિયાન વિદ્વત એડિશનલ સેશન્સ જજે મૂળ આરોપી ચંદ્રશેખરસિંહ સામે પેન્ડિંગ ટ્રાયલ પૂર્ણ કરી હતી અને તેને ૧૬.૦૭.૨૦૦૧ ના ચુકાદા દ્વારા દોષી ઠેરવ્યો હતો. તેથી તે સંદર્ભમાં જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે શું તારકેશ્વર સિંહ સહિત સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવામાં આવ્યા હતા તે કેસની સુનાવણી અન્ય આરોપીઓ સામેની સુનાવણી દોષિત ઠેરવવાના આદેશ સાથે સમાપ્ત થયા પછી સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ (૧) માં સમાવિષ્ટ "આરોપી સાથે મળીને સુનાવણી કરી શકાય છે" શબ્દસમૂહને ધ્યાનમાં રાખીને આગળ વધી શકે છે.

૧૮. તે સંદર્ભમાં બે માનનીય ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે સમન્સ કરાયેલા આરોપી તારકેશ્વર સિંહ અને અન્યો સામે સુનાવણીને આગળ વધારવાની મંજૂરી આપી હતી.

> “૯. અહીંની જોગવાઈનો ઈરાદો એ છે કે કોઈ ગુનાની કોઈ પણ તપાસ અથવા તેની સુનાવણી દરમિયાન, પુરાવા પરથી અદાલતને એવું લાગે કે આરોપી ન હોય તેવી કોઈ પણ વ્યક્તિએ કોઈ ગુનો કર્યો હોય, તો અદાલત તેની સામે તે ગુના માટે કાર્યવાહી કરી શકે છે જે તેણે કર્યો હોવાનું જણાય છે. તે તબક્કે, અદાલત વિચારણા કરશે કે આવી વ્યક્તિ પર આરોપી સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય છે જે પહેલેથી જ અદાલતમાં સુનાવણીનો સામનો કરી રહ્યો છે. આવી

વ્યક્તિના સંદર્ભમાં આપવામાં આવેલ રક્ષણ એ છે કે, શરૂઆતથી જ કાર્યવાહી ફરજિયાતપણે નવેસરથી શરૂ થવી જોઈએ અને સાક્ષીઓની ફરીથી સુનાવણી થવી જોઈએ. ટૂંકમાં, તેની સામે નવેસરથી સુનાવણી થવી જોઈએ. નવેસરથી ટ્રાયલની જોગવાઈ ફરજિયાત છે. તે અદાલત સમક્ષ લાવવામાં આવેલી વ્યક્તિના અધિકારોને ગંભીર રીતે અસર કરે છે. આવી વ્યક્તિની ક્રોસ–એક્ઝામિનેશન માટે માત્ર સાક્ષીઓને ટેન્ડર કરવું પૂરતું નહીં હોય. તેમની નવેસરથી તપાસ થવી જોઈએ.નવી તપાસ–ઇન–ચીફ અને માત્ર નવા ઉમેરાયેલા આરોપીઓની ઉલટ તપાસના હેતુ માટે તેમની રજૂઆત એ કલમ ૩૧૯(૪) નો આદેશ છે.કલમ ૩૧૯ (૧) માં "આરોપી સાથે મળીને કેસ ચલાવી કરી શકાય છે" શબ્દો, માત્ર ડિરેક્ટરી હોવાનું જણાય છે."આ સંજોગોમાં" "હોવું જ જોઈએ" "એવું ન ગણી શકાય". આ જોગવાઈનો અર્થ એવો અર્થઘટન કરી શકાતો નથી કે અદાલત સમક્ષ હાજર વ્યક્તિના સંબંધમાં સુનાવણી એવા પરિણામ સાથે સમાપ્ત થઈ ગઈ છે કે કલમ ૩૧૯ (૧) હેઠળ આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે અદાલત સમક્ષ હાજર રહેલા આરોપી સાથે નવા ઉમેરાયેલા વ્યક્તિ પર એકસાથે કેસ ચલાવી શકાતો નથી, તેથી આ આદેશ બિનઅસરકારક અને નિષ્ક્રિય બની જશે, જે અદાલત દ્વારા અગાઉ રચવામાં આવેલા અભિપ્રાયને રદ કરશે, જે તેની સામેના પુરાવાના આધારે છે કે નવા ઉમેરાયેલા વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોવાનું જણાય છે જેના પરિણામે તેને અદાલત સમક્ષ લાવવામાં આવે છે. (ભાર પૂર્વક)

૧૯. આમ, આ બાબતને પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂકવા માટે, કાયદા પંચની ભલામણોનું અવલોકન એ હેતુ સૂચવે છે કે જે આરોપી સામે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું નથી પરંતુ જો તે સામેલ હોવાનું જણાય તો તેને મુક્ત ન કરવો જોઈએ. આથી, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, જે અદાલતને સુનાવણીના સમાપન પહેલાં તેની ખાતરી કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની જોગવાઈ કરે છે, જેથી આવા આરોપીઓને સમન્સ મોકલીને અને અન્ય આરોપીઓની સાથે કાર્યવાહી કરી શકાય. શશીકાંત સિંહ (ઉપરોક્ત) માં, બે માનનીય ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે, સંયુક્ત સુનાવણી ફરજિયાત નથી એમ ઠરાવવા પર, સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯(૧) માં સમાવિષ્ટ જરૂરિયાતને માત્ર નિર્દેશિકા ગણાવી હતી, અને જેમ કે આરોપપત્રિત આરોપી સામેના દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદાને અદાલત માટે આરોપી સામે આગળ વધવામાં અવરોધ ન માનવામાં આવ્યો હતો, જેને ૦૭.૦૪.૨૦૦૧ ના સમન્સ આદેશ દ્વારા ઉમેરવામાં આવ્યો હતો, જે કોઈ પણ સંજોગોમાં સુનાવણીના સમાપન પહેલા હતો, જે અમારા મતે સમન્સના આદેશ પછીની જરૂરિયાતને સંતોષે છે. તે ચુકાદા પહેલા હતી. હર્દીપ સિંહ (ઉપરોક્ત) ના કિસ્સામાં પણ સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ અદાલતની સત્તાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે, પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે અને એવું માનવામાં આવ્યું છે કે ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં કોઈપણ સમયે આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરવા માટે ઉપલબ્ધ છે.તેથી, સત્તાનો ઉપયોગ, જે રીતે અને જે તબક્કે સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો છે તેના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં કોઈ સંઘર્ષ અથવા વૈવિધ્યસભર દ્રષ્ટિકોણ નથી.

જો કે, સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ ની પેટા–કલમ ૪ (એ) માં જરૂરિયાત સાથે વાંચવામાં આવેલી પેટા–કલમ (૧) માં દેખાતા "આરોપી સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય છે" શબ્દસમૂહના અર્થને સમજાવવા માટે અને "ચુકાદાની ઘોષણા પહેલાં" શબ્દસમૂહ અનુસાર સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો સાચો હેતુ સમજવા માટે ચોક્કસ માત્રામાં ઇસ્ત્રી કરવી જરૂરી છે.

૨૦. સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯નું નજીકથી અવલોકન સૂચવે છે કે આ કેસમાં આરોપી ન હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિને સમન્સ પાઠવવાની અદાલતને આપવામાં આવેલી સત્તા એ છે કે, જ્યારે સુનાવણી દરમિયાન પુરાવા પરથી એવું જણાય છે કે આવી વ્યક્તિની ગુનો કરવામાં ભૂમિકા છે.તેથી, અદાલત માટે આવી વ્યક્તિને બોલાવવાનું ખુલ્લું રહેશે જેથી તેની સામે આરોપી સાથે મળીને કેસ ચલાવી શકાય અને આવી સત્તા ફક્ત અદાલતની જ છે. દેખીતી રીતે, જ્યારે આવી સત્તા વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની અને પહેલેથી જ આરોપી જેની સામે સુનાવણી ચાલી રહી છે તેની સાથે આવા વ્યક્તિની સુનાવણી કરવાની હોય, ત્યારે તેનો ઉપયોગ સુનાવણીના સમાપન પહેલાં કરવો પડશે. વર્તમાન કેસમાં 'સુનવણીના નિષ્કર્ષ' ના અર્થને પુરાવા નોંધવામાં આવે ત્યાં સુધી તબક્કા તરીકે ગણી શકાય નહીં, પરંતુ તેને નિર્ણયની જાહેરાત પહેલાના તબક્કા તરીકે સમજી શકાય છે, જેમ કે પહેલેથી જ હરદિપ સિંહ (ઉપરોક્ત) માં લેવામાં આવ્યો છે કારણ કે ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે ત્યાં સુધી સુનાવણી

એક નિષ્કર્ષ પર આવે છે કારણ કે જ્યાં સુધી અદાલત દ્વારા આરોપી સામે કેસ ચલાવવાનો અંત ન આવે ત્યાં સુધી.

૨૧. તે સંદર્ભમાં, હરીફ દલીલોનું વિશ્લેષણ એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે કરવાનું છે કે કયા તબક્કે તે કહી શકાય કે ટ્રાયલ પૂર્ણ થઈ ગઈ છે.શું તે તે તબક્કે છે જ્યારે ચુકાદો સંભળાવવામાં આવે છે અને દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ આપવામાં આવે છે અથવા જ્યારે સજા લાદવામાં આવે છે અને તમામ બાબતોમાં સુનાવણી પૂર્ણ થાય છે? આ પાસા પર કોઈ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે ચુકાદાને લગતી સંહિતાની જોગવાઈની નોંધ લેવી જરૂરી છે.સત્ર અદાલત સમક્ષ સુનાવણીનું નિયમન કરતા પ્રકરણ XVIII માં અપનાવવાની પ્રક્રિયા અને સુનાવણીના નિષ્કર્ષનો સંકેત આપવામાં આવ્યો છે. અમારા હેતુ માટે જે સુસંગત છે તે સીઆરપીસીની કલમ ૨૩૨ અને ૨૩૫ છે જે અહીં નીચે મુજબ વાંચે છેઃ–

> “૨૩૨. નિર્દોષ છુટકારો.—જો ફરિયાદપક્ષ માટે પુરાવા લીધા પછી, આરોપીની તપાસ કર્યા પછી અને આ મુદ્દા પર ફરિયાદપક્ષ અને બચાવ પક્ષની સુનવણી કર્યા પછી, ન્યાયાધીશ માને છે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાના કોઈ પુરાવા નથી, તો ન્યાયાધીશ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધશે.”
>
> “૨૩૫. નિર્દોષતા અથવા દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો.—(૧) દલીલો અને કાયદાના મુદ્દાઓ (જો કોઈ હોય તો) સાંભળ્યા પછી, ન્યાયાધીશ આ કેસમાં ચુકાદો આપશે.(૨) જો આરોપી દોષિત ઠરે છે, તો ન્યાયાધીશ, જ્યાં સુધી તે

કલમ ૩૬૦ ની જોગવાઈઓ અનુસાર આગળ નહીં વધે ત્યાં સુધી, સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની સુનાવણી કરશે અને પછી તેને કાયદા અનુસાર સજા સંભળાવશે." આગળ પ્રકરણ XXVII સીઆરપીસીની કલમ ૩૫૩માં સમાવિષ્ટ ચુકાદાના સંદર્ભમાં કામ કરે છે, જ્યારે સીઆરપીસીની કલમ ૩૫૪ ચુકાદાની ભાષા અને વિષયવસ્તુ સાથે સંબંધિત છે.તેઓ નીચે પ્રમાણે વાંચે છેઃ–

"૩૫૩. ચુકાદો.—(૧) કોઈપણ ફોજદારી અદાલત અથવા મૂળ અધિકારક્ષેત્રમાં દરેક સુનાવણીમાં ચુકાદો સુનાવણીની સમાપ્તિ પછી તરત જ પીઠાસીન અધિકારી દ્વારા ખુલ્લી અદાલતમાં જાહેર કરવામાં આવશે અથવા તેના પછીના કોઈ સમયે પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલોને નોટિસ આપવામાં આવશે, –

((ક) સંપૂર્ણ ચુકાદો આપીને; અથવા

((ખ) સંપૂર્ણ ચુકાદો વાંચીને; અથવા

(સી) ચુકાદાના કાર્યકારી ભાગને વાંચીને અને આરોપી અથવા તેના વકીલ દ્વારા સમજી શકાય તેવી ભાષામાં ચુકાદાના સારને સમજાવીને.

(૨) જ્યાં પેટા–ખંડ (૧) ની ખંડ (એ) હેઠળ ચુકાદો આપવામાં આવે છે, ત્યાં પીઠાસીન અધિકારી તેને ટૂંકા હાથે નીચે ઉતારશે, લખાણ અને તેના દરેક પૃષ્ઠ પર તે તૈયાર થતાં જ સહી કરશે અને તેના પર ખુલ્લી અદાલતમાં ચુકાદો આપવાની તારીખ લખશે.

(૩) જ્યાં ચુકાદો અથવા તેનો કાર્યકારી ભાગ પેટા–ખંડ (૧) ની ખંડ (બી) અથવા ખંડ (સી) હેઠળ વાંચવામાં આવે છે, ત્યાં તે ખુલ્લી અદાલતમાં પીઠાસીન અધિકારી દ્વારા તારીખ અને સહી કરવામાં આવશે, અને જો તે પોતાના હાથથી લખાયેલ ન હોય, તો ચુકાદાના દરેક પૃષ્ઠ પર તેના દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે.

(૪) જ્યાં ચુકાદો પેટા–ખંડ (૧) ના ખંડ (સી) માં નિર્દિષ્ટ રીતે ઉચ્ચારવામાં આવે છે, ત્યાં સંપૂર્ણ ચુકાદો અથવા તેની નકલ પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલોના અવલોકન માટે તરત જ વિના મૂલ્યે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

(૫) જો આરોપી કસ્ટડીમાં હોય, તો તેને ચુકાદો સાંભળવા માટે લાવવામાં આવશે.

(૬) જો આરોપી કસ્ટડીમાં ન હોય, તો તેને અદાલત દ્વારા જાહેર કરાયેલા ચુકાદાની સુનાવણી માટે હાજર રહેવાની જરૂર પડશે, સિવાય કે જ્યાં સુનાવણી દરમિયાન તેની વ્યક્તિગત હાજરીને દૂર કરવામાં આવી હોય અને સજા માત્ર દંડમાંથી એક હોય અથવા તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવેઃ

પરંતુ, જ્યાં એક કરતાં વધુ આરોપી હોય અને તેમાંથી એક અથવા વધુ ચુકાદો સંભળાવવાની તારીખે અદાલતમાં હાજર ન હોય, ત્યાં અધ્યક્ષ અધિકારી, કેસના નિકાલમાં અનુચિત વિલંબ ટાળવા માટે, તેમની ગેરહાજરી હોવા છતાં ચુકાદો જાહેર કરી શકે છે.

(૭) કોઈ ફોજદારી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ કોઈ પણ ચુકાદો કોઈ પણ પક્ષ અથવા તેના વકીલની તે દિવસે અથવા તેને પહોંચાડવા માટે સૂચિત સ્થળથી ગેરહાજરીના કારણે, અથવા પક્ષકારો અથવા તેમના વકીલો અથવા તેમાંથી કોઈપણને, આવા દિવસ અને સ્થળની નોટિસ આપવામાં કોઈ ચૂક અથવા સેવા આપવામાં ખામીના કારણે અમાન્ય માનવામાં આવશે નહીં.

(૮) આ કલમની કોઈ પણ બાબતનો અર્થ કલમ ૪૬૫ની જોગવાઈઓની હદને કોઈપણ રીતે મર્યાદિત કરવા માટે કરવામાં આવશે નહીં."

"૩૫૪. ચુકાદાની ભાષા અને વિષયવસ્તુ.—(૧) આ સંહિતા દ્વારા અન્યથા સ્પષ્ટ રીતે પૂરી પાડવામાં આવેલ સિવાય, કલમ ૩૫૩ માં ઉલ્લેખિત દરેક ચુકાદો, –

((ક) તે અદાલતની ભાષામાં લખવામાં આવશે;

(બી) નિર્ણય માટેનો મુદ્દો અથવા મુદ્દાઓ, તેના પરનો નિર્ણય અને નિર્ણયના કારણો સમાવશે;

(સી) જે ગુના (જો કોઈ હોય તો) અને ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) અથવા અન્ય કાયદાની કલમ કે જેના હેઠળ આરોપી દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને તેને જે સજા આપવામાં આવે છે તેનો ઉલ્લેખ કરશે;

(ડી) જો તે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો હોય, તો તે ગુનાનો ઉલ્લેખ કરશે કે જેમાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે અને તેને મુક્ત કરવાનો નિર્દેશ આપશે.

(૨) જ્યારે ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને તે સંહિતાની બે કલમમાંથી કઈ કલમ હેઠળ અથવા એક જ કલમના બે ભાગોમાંથી કઈ કલમ હેઠળ ગુનો પડે છે તે શંકાસ્પદ હોય, ત્યારે અદાલત સ્પષ્ટ રીતે તે જ વ્યક્ત કરશે અને વૈકલ્પિક રીતે ચુકાદો આપશે.

(૩) જ્યારે દોષિત ઠેરવવાની સજા મૃત્યુદંડની સજા અથવા વૈકલ્પિક રીતે આજીવન કેદ અથવા વર્ષોની કેદની સજા માટેના ગુના માટે હોય, ત્યારે ચુકાદામાં આપવામાં આવેલી સજાના કારણો અને મૃત્યુદંડની સજાના કિસ્સામાં, આવી સજા માટેના વિશેષ કારણો જણાવશે.

(૪) જ્યારે દોષિત ઠેરવવાની સજા એક વર્ષ કે તેથી વધુ સમયની કેદની સજાને પાત્ર ગુના માટે હોય, પરંતુ અદાલત ત્રણ મહિનાથી ઓછી મુદતની કેદની સજા લાદે છે, ત્યારે તે આવી સજા આપવા માટેના તેના કારણો નોંધશે, સિવાય કે સજા જેલની હોય, જ્યાં સુધી અદાલત ઊભી ન થાય ત્યાં સુધી અથવા આ સંહિતાની જોગવાઈઓ હેઠળ કેસ ટૂંકમાં ચલાવવામાં ન આવે.

(૫) જ્યારે કોઈ વ્યક્તિને મૃત્યુદંડની સજા આપવામાં આવે છે, ત્યારે સજા નિર્દેશ કરશે કે જ્યાં સુધી તે મરી ન જાય ત્યાં સુધી તેને ગળામાં લટકાવી દેવામાં આવે.

(૬) કલમ ૧૧૭ અથવા કલમ ૧૩૮ની પેટા–કલમ (૨) હેઠળના દરેક આદેશ અને કલમ ૧૨૫, કલમ ૧૪૫ અથવા કલમ ૧૪૭ હેઠળ કરવામાં આવેલા દરેક અંતિમ આદેશમાં નિર્ધારણ માટેનો મુદ્દો અથવા મુદ્દાઓ, તેના પરનો નિર્ણય અને નિર્ણયના કારણો હશે."

૨૨. ઉપર કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓના અવલોકન પરથી એવું જોવા મળે છે કે જો સેશન્સ કોર્ટ નોંધાયેલા પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરતી વખતે જુએ છે કે આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાના કોઈ પુરાવા નથી, તો ન્યાયાધીશે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધવો જરૂરી છે. તે કિસ્સામાં, વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા આગળ કંઈ કરવાનું નથી અને તેથી સુનાવણી તે તબક્કે સમાપ્ત થાય છે.આવા કિસ્સાઓમાં જ્યાં તે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૨૩૨ હેઠળ ઉદ્ભવે છે અને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધવામાં આવે છે અને જ્યારે એકથી વધુ આરોપી અથવા એકમાત્ર આરોપી હોય, ત્યારે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોય/થયા હોય, આવા કિસ્સાઓમાં, પડદો ખેંચીને સુનાવણીનો અંત હોવાથી, સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ આવેલા પુરાવાના આધારે આરોપીઓને બોલાવવાની અદાલતની સત્તાનો ઉપયોગ કરવો પડશે અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાની જાહેરાત પહેલાં તેનો ઉપયોગ કરવો પડશે. તેના પર નવેસરથી કેસ ચલાવતી વખતે અલગ સુનાવણી અથવા સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવે કે કેમ તે અંગે પણ ન્યાયિક બુદ્ધિનો ઉપયોગ થવો જોઈએ. આવા આદેશ પછી અગાઉ જે આરોપી સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો સંભળાવી શકાય છે.

૨૩. જો કે, જો વિદ્વાન ન્યાયાધીશ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે છે કે આરોપીને દોષિત ઠેરવવાનો છે, તો દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ સીઆરપીસીની કલમ ૨૩૫ હેઠળ વિચારેલા ચુકાદા દ્વારા આપવામાં આવશે. પેટા-કલમ (૨) માં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો વિદ્વાન ન્યાયાધીશ સીઆરપીસીની કલમ ૩૬૦ હેઠળ પ્રોબેશન પર મુક્ત થવાના આરોપીને લાભ આપવા માટે આગળ નહીં વધે, તો વિદ્વાન ન્યાયાધીશ સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની સુનાવણી કરશે અને પછી તેના પર સજા લાદશે.તેથી એવું જોવામાં આવે છે કે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૨૩૫ને બે ભાગોમાં વહેંચવામાં આવી છે, પ્રથમ દોષિત ઠેરવવા માટે અને જો દોષિત ઠેરવવામાં આવે તો સુનાવણીની તક પૂરી પાડ્યા પછી જ સજા લાદવામાં આવે છે.સજા પર સુનાવણી કરતી વખતે જો એવું જોવા મળે કે આરોપી અગાઉ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને જો આરોપી તે સ્વીકારતો નથી, તો વિદ્વાન ન્યાયાધીશે સીઆરપીસીની કલમ ૨૩૬ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ તે પાસા પર તારણ નોંધવું જરૂરી છે. વધુમાં, સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૫૩ એ રીતની જોગવાઈ કરે છે કે જેમાં ચુકાદો સંભળાવવો જરૂરી છે અને સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૫૪ ચુકાદાની ભાષા અને સામગ્રીનો સંદર્ભ આપે છે. કલમ ૩૫૪ સી.આર.પી.સી.ની પેટા-કલમ ૧(સી) અને પેટા-કલમ (૨) થી (૬) સૂચવે છે કે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા પછી પણ, સજા લાદવા માટે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ચોક્કસ પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું જરૂરી છે અને સજાની ગંભીરતાનું કારણ જે દર્શાવે છે કે તે પ્રક્રિયાની સાતત્ય છે જેમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અપરાધ કરવામાં સંડોવણીની પ્રકૃતિ, તેની ગંભીરતાનું મૂલ્યાંકન કરવા અને સજા લાદવા

માટે રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવા પર તેના/તેના મગજને લાગુ કરવાની જરૂર છે, જે દીવાની કાર્યવાહીથી વિપરીત છે જ્યાં હુકમનામું તૈયાર કરવું એ કલેરિકલ કાર્ય છે, જોકે ચુકાદા પર આધારિત છે.

૨૪. ઉપરોક્ત પાસાઓ સૂચવે છે કે દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદાની ઘોષણા પછી પણ, સુનાવણી પૂર્ણ થતી નથી કારણ કે વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે તેના/તેણીના મગજને પુરાવા પર લાગુ કરવા જરૂરી છે જે આરોપની ગંભીરતા નક્કી કરવા માટે રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ છે જેના માટે આરોપી દોષિત પુરવાર થાય છે; જ્યારે એકથી વધુ આરોપી ગુનામાં સામેલ હોય ત્યારે ચોક્કસ આરોપીની ભૂમિકા અને તે પ્રકાશમાં, યોગ્ય સજા આપવી.તેથી, એવું ન કહી શકાય કે ટ્રાયલ માત્ર દોષિત ઠેરવવાના ચુકાદાની ઘોષણા પર જ પૂર્ણ થાય છે, જો કે તે સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૨૩૨ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ નિર્દોષ જાહેર કરવાના કિસ્સામાં એવું હોઈ શકે છે, કારણ કે તે કિસ્સામાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને રેકોર્ડ કરવા સિવાય બીજું કંઈ કરવાનું નથી, જે ટ્રાયલના નિષ્કર્ષમાં પરિણમે છે.

૨૫. આ સંબંધમાં રામ નારંગ વિરુદ્ધ રમેશ નારંગના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય રહેશે. અન્ય (૧૯૯૫) ૨ એસ. સી. સી. ૫૧૩ જેમાં ત્રણ માનનીય ન્યાયાધીશોની બનેલી ખંડપીઠે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છેઃ–

> “૧૨. પ્રકરણ XVIII સત્ર અદાલત સમક્ષની સુનાવણી સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૨૨૫ થી ૨૨૭ ચાર્જની રચના પહેલાંના તબક્કા સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૨૨૮ આરોપી વ્યક્તિ સામે આરોપ ઘડવાની જોગવાઈ કરે છે. જો આરોપ નક્કી થયા

પછી આરોપી દોષિત ઠરે છે, તો કલમ ૨૨૯ જોગવાઈ કરે છે કે ન્યાયાધીશ અરજી રેકોર્ડ કરશે અને તેના વિવેકબુદ્ધિથી તેને દોષી ઠેરવી શકે છે. જો કે, જો તે દોષિત ઠેરવવાની અરજી દાખલ કરતો નથી, તો કલમ ૨૩૦ અને ૨૧૧ કાર્યવાહીના પુરાવાને આગળ વધારવા માટે પ્રદાન કરે છે.જો, ફરિયાદી પક્ષના પુરાવા અને આરોપીની તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, ન્યાયાધીશ માને છે કે આરોપીએ જે ગુના સાથે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે અપરાધ કર્યો હોવાના કોઈ પુરાવા નથી, તો ન્યાયાધીશ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ નોંધશે.જો ન્યાયાધીશ કલમ ૨૩૨ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર ન કરે, તો આરોપીએ કલમ ૨૩૩ હેઠળ જરૂરી હોય તે પ્રમાણે તેનો બચાવ કરવા માટે બોલાવવા પડશે.બચાવમાં પુરાવા પૂર્ણ થયા પછી અને કલમ ૨૩૪, કલમ ૨૩૫ દ્વારા જરૂરી દલીલો સાંભળ્યા પછી ન્યાયાધીશને કેસમાં ચુકાદો આપવાની જરૂર પડે છે.જો આરોપી દોષિત ઠરે છે, તો કલમ ૨૩૫ની પેટા-કલમ (૨) માટે જરૂરી છે કે ન્યાયાધીશ, જ્યાં સુધી તે કલમ ૩૬૦ની જોગવાઈઓ અનુસાર આગળ નહીં વધે, ત્યાં સુધી સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની વાત સાંભળશે અને પછી તેને કાયદા અનુસાર સજા આપશે.આમ જોવામાં આવશે કે સંહિતા હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા પછી, કલમ ૨૩૫ (૨) અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરે છે કે ન્યાયાધીશ સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની વાત સાંભળશે અને પછી તેને કાયદા અનુસાર સજા આપશે.તેથી, દોષિત વ્યક્તિને સજા આપવામાં આવે તે પછી જ સુનાવણીનો અંત આવે છે.

૧૩. પ્રકરણ XXVII ચુકાદા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૩૫૪ ચુકાદાની સામગ્રી નક્કી કરે છે. તે કહે છે કે કલમ ૩૫૩ માં ઉલ્લેખિત દરેક ચુકાદામાં, અન્ય

બાબતોની સાથે, તે ગુનો (જો કોઈ હોય તો) અને દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ અથવા અન્ય કાયદાની કલમ કે જેના હેઠળ આરોપી દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને તેને જે સજા આપવામાં આવે છે તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે. આમ જ્યાં સુધી ચુકાદો પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી આરોપી વ્યક્તિને જે સજા આપવામાં આવે છે તે તેમાં નક્કી કરવામાં આવે છે. કલમ ૩૫૬ અગાઉ દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા ગુનેગારના સરનામાને સૂચિત કરવા માટે આદેશ આપવાનો ઉલ્લેખ કરે છે.કલમ ૩૫૭ વળતરની ચુકવણી અંગેના આદેશનો ઉલ્લેખ કરે છે. કલમ ૩૫૯ નોન–કોગ્નિઝેબલ કેસોમાં ખર્ચની ચુકવણી અંગેના આદેશની જોગવાઈ કરે છે અને કલમ ૩૬૦ સારા વર્તનની પ્રોબેશન પર મુક્તિનો સંદર્ભ આપે છે. આમ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ પરથી જોવામાં આવશે કે અદાલતમાં દોષિત ઠેરવ્યા પછી, સજાના પ્રશ્ન પર આરોપીની સુનાવણી થવી જોઈએ અને સજા સંભળાવવામાં આવે તે પછી જ ચુકાદો પૂર્ણ થાય છે અને તેની સામે સંહિતાની કલમ ૩૭૪ હેઠળ અપીલ કરી શકાય છે.(ભાર પૂર્વક)

૨૬. તેવી જ રીતે, સુનાવણીને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા માટેના ચુકાદાના ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, યાકુબ અબ્દુલ રઝાક મેમન વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (૨૦૧૩) ૧૩ એસસીસી ૧ કેસમાં બે માનનીય ન્યાયાધીશોની બનેલી ખંડપીઠે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છેઃ–

> “૧૦૬. તે સ્પષ્ટ છે કે દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ એ કલમ ૩૫૩ હેઠળ વિચારેલ "ચુકાદો" નથી અને સજા સંભળાવ્યા પછી જ ચુકાદો આપવામાં આવે છે.

૧૧૩. ચુકાદા પરથી એ પણ સ્પષ્ટ છે કે સજા પૂર્વેની સુનાવણી દરમિયાન અપીલકર્તા (એ–૧) દ્વારા વિગતવાર રજુઆતો કરવામાં આવી હતી અને આ રજુઆતો પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તે મુજબ, નિયુક્ત ન્યાયાધીશ દ્વારા સંહિતાની કલમ ૨૩૫(૨) અને કલમ ૩૫૩ની જરૂરિયાતના પાલનમાં અંતિમ ચુકાદાના ભાગ ૪૬માં કારણો નોંધવામાં આવ્યા છે.એ ઉલ્લેખ કરવો પણ સુસંગત છે કે કલમ ૩૫૪ એ સ્પષ્ટ કરે છે કે "ચુકાદા" માં આરોપીઓને આપવામાં આવેલી સજા હશે.તેથી, સજા નક્કી થયા પછી જ તે પૂર્ણ થાય છે. (ભાર પૂર્વક)

૨૭. તેથી, આ અદાલતની જોગવાઈઓ અને નિર્ણયોના અવલોકનથી, તે સ્પષ્ટ છે કે ફોજદારી કાર્યવાહીમાં સુનાવણીનો અંત જો તે દોષિત ઠેરવવામાં આવે, તો ચુકાદો તમામ બાબતોમાં ત્યારે જ પૂર્ણ માનવામાં આવે છે જ્યારે દોષિતને સજા ફટકારવામાં આવે, જો દોષિતને સીઆરપીસીની કલમ ૩૬૦ નો લાભ આપવામાં ન આવે. તેવી જ રીતે, એવા કેસમાં જ્યાં એકથી વધુ આરોપી હોય અને જો તેમાંથી એક અથવા વધુને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે અને અન્યને દોષિત ઠેરવવામાં આવે, તો નિર્દોષ જાહેર કરાયેલા આરોપીઓની વિરુદ્ધની સુનાવણી પૂર્ણ થશે અને દોષિત આરોપી સામે સજા સાથે સુનાવણી પૂર્ણ કરવી પડશે.જ્યારે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ના સંદર્ભમાં વિચારણા કરવામાં આવે છે, ત્યારે દલીલ કરવામાં આવે છે તેમ કોઈ દ્વિભાજન નહીં હોય, કારણ કે અહીં જે સુસંગત બને છે તે ફક્ત રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવાના આધારે નવા

આરોપીઓને બોલાવવાનો નિર્ણય છે જે હાલના આરોપીઓને પૂર્વગ્રહ નહીં કરે કારણ કે કોઈ પણ સંજોગોમાં તેઓ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે.

૨૮. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, જો અદાલતને સુનાવણીની પ્રક્રિયામાં નોંધાયેલા પુરાવા પરથી લાગે કે અન્ય કોઈ વ્યક્તિ સામેલ છે, તો ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૯ હેઠળ આરોપીઓને બોલાવવાની આવી શક્તિનો ઉપયોગ સજા સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં તે અસરનો આદેશ પસાર કરીને કરી શકાય છે અને ચુકાદો તમામ બાબતોમાં સંપૂર્ણ છે અને સુનાવણીને નિષ્કર્ષ પર લાવે છે. આવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચતી વખતે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ની પેટા–કલમ (૪) ની જરૂરિયાત પણ ધ્યાનમાં રાખવાની છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈમાંથી એ સ્પષ્ટ છે કે જો વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે, તો આવી વ્યક્તિના સંબંધમાં કાર્યવાહી નવેસરથી શરૂ કરવામાં આવશે અને વધારાના આરોપીઓની હાજરીમાં સાક્ષીઓની ફરીથી તપાસ કરવી પડશે.એવા કેસમાં કે જ્યાં વિદ્વાન સેશન્સ જજ સાક્ષીઓના પુરાવા નોંધ્યા પછી અથવા દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો સંભળાવ્યા પછી પણ સજા સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરે છે, તે જ પુરાવા જે રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ છે તે જ પુરાવાઓનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. જે આરોપીઓને સમન્સ પાઠવવામાં આવ્યું છે તેમની સામે નવેસરથી સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવશે. જો કે, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે, જો

વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશનો નિર્ણય દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો આપતા પહેલા અથવા સજા પર આદેશ પસાર કરતા પહેલા વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાનો હોય, તો ચુકાદો સંભળાવીને સુનાવણીના નિષ્કર્ષને અટકાવવો જરૂરી છે અને સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની અરજીનો નિકાલ કરવો જરૂરી છે અને તે પછી જ ચુકાદાના નિષ્કર્ષ, કોર્ટ સમક્ષ રહેલા અન્ય આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા અને તેમને સજા આપવા માટે આગળ વધી શકાય છે.આવું એટલા માટે છે કારણ કે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ દોષિત ઠેરવવા અને સજાનો ચુકાદો પસાર કરીને સુનાવણીના સમાપન પહેલાં જ કરી શકાય છે.

૨૯. જોકે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ એવી જોગવાઈ કરે છે કે પેટા–કલમ (૧) મુજબ બોલાવવામાં આવેલી આવી વ્યક્તિને અન્ય આરોપીઓ સાથે સંયુક્ત રીતે અજમાવવામાં આવી શકે છે, જે સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવા માટે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૨૨૩ હેઠળ અદાલતને ઉપલબ્ધ શક્તિને ધ્યાનમાં રાખીને, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ અરજી પર વિચારણા કરવા અને વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાનો નિર્ણય લેવાના તબક્કે વિદ્વાન સેશન્સ જજ માટે પણ તે નિર્ણય લેવા માટે ખુલ્લું રહેશે કે શું આવા આરોપીઓને બોલાવીને સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવશે કે કેમ.જો કોઈ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં આવે કે નવા ઉમેરાયેલા આરોપી સામે હાથ ધરવામાં આવનારી નવી સુનાવણી અલગથી ચલાવી શકાય છે, તો આવી સ્થિતિમાં તે વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશ માટે આદેશ આપવા અને ચુકાદો પસાર કરવા માટે આગળ વધવા અને જ્યાં સુધી આરોપી જેમની સામે તેણે મૂળ રીતે કાર્યવાહી કરી હતી ત્યાં સુધી

સુનાવણી પૂર્ણ કરવા અને ત્યારબાદ નવા ઉમેરાયેલા આરોપીના કેસમાં આગળ વધવા માટે ખુલ્લું રહેશે.જો કે, મહત્વની બાબત એ છે કે અદાલત દ્વારા અથવા સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની અરજી પર વધારાના આરોપીઓને સમન્સ પાઠવવાનો નિર્ણય, દોષિત ઠેરવવામાં આવે અને સજા સંભળાવવામાં આવે તે પહેલાં તમામ સંજોગોમાં વિચારણા કરવામાં આવશે અને તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે, અન્યથા, સુનાવણી પૂર્ણ થઈ જશે અને કોર્ટ સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાથી વંચિત થઈ જશે. સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવી જરૂરી છે કે નહીં તે નક્કી કરવાની સત્તા અદાલતને ઉપલબ્ધ હોવાથી, આ અદાલતને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૯(૧) માં સમાવિષ્ટ "આરોપી સાથે મળીને સુનાવણી કરી શકાય છે" શબ્દસમૂહને શશીકાંત સિંહ (ઉપરોક્ત) માં દર્શાવેલ ડિરેક્ટરી તરીકે રાખવાનું વાજબી ઠેરવવામાં આવ્યું હતું, જે અમારા મતે સાચો મત છે.

૩૦. અન્ય એક પાસું જે સ્પષ્ટ કરવું જરૂરી છે તે એ છે કે જો ફરાર આરોપી સામેની સુનાવણી વિભાજિત (વિભાજિત) છે અને બાકી છે, તો તે પોતે જ સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી અથવા અગાઉની મુખ્ય સુનાવણીમાં વધારાના આરોપીને બોલાવવા માટેના કોર્ટના આદેશને માન્યતા પ્રદાન કરશે નહીં જો આવા સમન્સનો આદેશ અન્ય આરોપી સામે અગાઉ સમાપ્ત થયેલી સુનાવણીમાં કરવામાં આવે છે.આવું એટલા માટે છે, કારણ કે આવી શક્તિનો ઉપયોગ અદાલત દ્વારા તે કેસમાં નોંધાયેલા પુરાવાના આધારે કરવામાં આવે છે, જે આરોપીની સંડોવણી તરફ નિર્દેશ કરે છે, જેને

સમન્સ પાઠવવાની માંગ કરવામાં આવી છે.જો વિભાજિત (દ્વિભાજિત) કેસમાં, ફરાર આરોપીની હાજરી સુનિશ્ચિત કરવા પર સુનાવણી શરૂ કરવામાં આવે અને જો તેમાં નોંધાયેલા પુરાવાઓમાં તે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯માં વિચાર્યા મુજબ અન્ય કોઈ વ્યક્તિની સંડોવણી તરફ નિર્દેશ કરે છે, તો આરોપીઓને બોલાવવાની આવી સત્તા ચોક્કસપણે વિભાજિત (દ્વિભાજિત) કેસમાં તેની સુનાવણી પૂર્ણ થાય તે પહેલાં લાગુ કરી શકાય છે.

૩૧. આ મુદ્દાનું વિશ્લેષણ કરતી વખતે અને તમામ પાસાઓ પર ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ કાઢતી વખતે, અમે રાજેન્દ્ર સિંહ વિરુદ્ધ યુ.પી. રાજ્ય ના કેસમાં અન્ય લોકો સાથે આ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણથી પણ સહમત થઈએ છીએ. યુ. પી.ની સ્થિતિ અને અન્ય (૨૦૦૭) ૭ એસ. સી. સી. ૩૭૮ જેમાં તે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ના ઉદ્દેશ્યના સંદર્ભમાં અહીં નીચે મુજબ તારણ કાઢવામાં આવ્યું છેઃ–

> “૨૦. સંહિતાની કલમ ૩૧૯ હેઠળની સત્તા અદાલતને એ સુનિશ્ચિત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે કે ગુનાના તમામ દોષિતો સામે કાર્યવાહી કરીને સમાજને ન્યાય મળે.ફોજદારી ન્યાય પ્રણાલીનો એક ઉદ્દેશ અને હેતુ સામાજિક વ્યવસ્થા જાળવવાનો છે.તે સંદર્ભમાં એ સુનિશ્ચિત કરવું જરૂરી છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિ જે દોષિત જણાય છે તે તે અપરાધના સંબંધમાં યોગ્ય સુનાવણીમાંથી બચી ન જાય. ગુનાની પીડિતાને ન્યાય આપવાની ફરજ પણ છે.આ માન્યતામાં જ સંહિતાએ અદાલતને આ કલમ દ્વારા નિર્ધારિત સંજોગોમાં આરોપી તરીકે ન ગણાતા અન્ય લોકો સામે કાર્યવાહી કરવાની વિશેષ સત્તા આપી છે. તે એક

લાભદાયી સત્તા છે જે ગુનાના તમામ દોષિતોને ન્યાયના દાયરામાં લાવવા માટે સમાજ પ્રત્યેની અદાલતની જવાબદારીને નિભાવવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

૨૧. સંહિતાની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ, મારા મતે, તેની સામે આવતા પુરાવાના આધારે ગુનાનો પ્રયાસ કરવા માટે અદાલત પર છોડી દેવામાં આવે છે.અદાલતને સંહિતાની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગ માટેની પૂર્વનિર્ણ શરતથી સંતોષ થવો જોઈએ.એવું માનવાનું કોઈ કારણ નથી કે કાયદામાં પ્રશિક્ષિત અદાલત જોગવાઈની મયા દામાં સત્તાનો ઉપયોગ કરશે નહીં અને તે નક્કી કરશે કે તે આવી વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરી શકે છે કે નહીં.તે સત્તા અને વિવેકબુદ્ધિને કાં તો તેને કહીને અવરોધિત કરવામાં કોઈ તર્ક નથી. અસાધારણ અથવા એમ કહીને કે તેનો ઉપયોગ માત્ર અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ કરવામાં આવશે.જ્યારે વિભાગ દ્વારા કલ્પના કરાયેલ પ્રસંગ ઊભો થાય ત્યારે તેનો ઉપયોગ કરવાનો હેતુ છે."

૩૨. અમે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ ઉપયોગમાં લેવાના હેતુ અને સત્તાના બિંદુ-દર-બિંદુ વિશ્લેષણને પણ ધ્યાનમાં રાખ્યું છે, જે મંજીત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૨૧) એસ. સી. સી. ઓનલાઇન એસ. સી. ૬૩૨ ના પેરા ૩૪ માં સૂચવવામાં આવ્યું છે.

૩૩. ઉપર જણાવેલા તમામ કારણો માટે, અમે અહીં ઉલ્લેખિત પ્રશ્નોના જવાબ આપીએ છીએ:-

“શું ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા છે જ્યારે અન્ય સહ–આરોપીઓના સંદર્ભમાં સુનાવણી સમાપ્ત થઈ ગઈ છે અને સમન્સનો આદેશ સંભળાવતા પહેલા તે જ તારીખે દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો છે?

સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૧૯ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ સજાના આદેશની ઘોષણા પહેલાં કરવામાં આવે છે અને તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે જ્યાં આરોપીને દોષિત ઠેરવવાનો ચુકાદો હોય છે. નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં, નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ ઉચ્ચારવામાં આવે તે પહેલાં સત્તાનો ઉપયોગ થવો જોઈએ.

તેથી, સમન્સનો આદેશ દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં સજા લાદીને સુનાવણીના સમાપન પહેલા થવો જોઈએ.જો આદેશ તે જ દિવસે પસાર કરવામાં આવે છે, તો દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર તેની તપાસ કરવી પડશે અને જો આવા સમન્સનો આદેશ નિર્દોષ જાહેર થયાના આદેશ પછી અથવા દોષિત ઠેરવવાના કિસ્સામાં સજા ફટકાર્યા પછી પસાર કરવામાં આવે છે, તો તે ટકાઉ રહેશે નહીં.

II. શું ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા છે, જ્યારે કેટલાક અન્ય ફરાર આરોપી (જેમની હાજરી પછીથી સુનિશ્ચિત થયેલી છે) ના સંદર્ભમાં ટ્રાયલ ચાલી રહી છે/બાકી છે, જે મુખ્ય ટ્રાયલથી અલગ થઈ ગઈ છે?

ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે ભાગેડુ આરોપીની હાજરી મેળવ્યા પછી તેના સંબંધમાં સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવે ત્યારે વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની સત્તા છે, જે સ્પ્લિટ અપ (દ્વિભાજિત) સુનાવણીમાં નોંધાયેલા પુરાવાને આધિન છે, જે આરોપીની સંડોવણી તરફ ધ્યાન દોરે છે.પરંતુ મુખ્ય પૂર્ણ થયેલી સુનાવણીમાં નોંધાયેલા પુરાવા સમન્સના આદેશનો આધાર ન હોઈ શકે જો મુખ્ય સુનાવણીમાં તેની સમાપ્તિ સુધી આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હોય.

III. કલમ ૩૧૯ સીઆરપીસી હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે સક્ષમ અદાલતે કઈ માર્ગદર્શિકાઓનું પાલન કરવું જોઈએ?"

(i) જો સક્ષમ અદાલતને પુરાવા મળે અથવા દોષમુક્ત અથવા સજા પર આદેશ પસાર કરતા પહેલા સુનાવણીના કોઈપણ તબક્કે નોંધાયેલા પુરાવાના આધારે ગુનામાં અન્ય કોઈ વ્યક્તિની સંડોવણી અંગે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવે, તો તે તે તબક્કે સુનાવણીને અટકાવશે.

((૨) તે પછી અદાલત પહેલા વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાની જરૂરિયાત કે અન્યથા નક્કી કરશે અને તેના પર આદેશો પસાર કરશે.

(૩) જો અદાલતનો નિર્ણય સી. આર. પી. સી. ની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો અને આરોપીઓને સમન્સ પાઠવવાનો હોય, તો મુખ્ય કેસમાં સુનાવણી આગળ વધારતા પહેલા આવા સમન્સનો આદેશ પસાર કરવામાં આવશે.

(૪) જો વધારાના આરોપીઓને સમન્સ પાઠવવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે, તો તે જે તબક્કે પસાર થાય છે તેના આધારે, અદાલત એ હકીકત પર પણ ધ્યાન આપશે કે આવા સમન્સ પાઠવેલા આરોપી પર અન્ય આરોપીઓ સાથે અથવા અલગથી કેસ ચલાવવો જોઈએ કે કેમ.

(v) જો નિર્ણય સંયુક્ત સુનાવણી માટે હોય, તો સમન્સ કરાયેલા આરોપીની હાજરી સુનિશ્ચિત કર્યા પછી જ નવી સુનાવણી શરૂ કરવામાં આવશે.

(vi) જો નિર્ણય એવો હોય કે સમન્સ કરાયેલા આરોપી સામે અલગથી કેસ ચલાવી શકાય, તો આવો આદેશ કરવામાં આવે તો કોર્ટ માટે જે આરોપીઓની સાથે કાર્યવાહી કરવામાં આવી રહી હતી તેમની સામે કેસ ચાલુ રાખવા અને સમાપ્ત કરવામાં કોઈ અવરોધ રહેશે નહીં.

(vii) જો ઉપર (i) ની જેમ કાર્યવાહી અટકાવવામાં આવે તો એવા કેસમાં હોય કે જ્યાં આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે અને નિર્ણય એ હોય કે સમન્સ કરાયેલા આરોપીઓને અલગથી નવેસરથી ટ્રાયલ કરી શકાય, તો મુખ્ય કેસમાં નિર્દોષ મુક્તિનો ચુકાદો પસાર કરવામાં કોઈ અવરોધ નથી.

(viii) જો મુખ્ય સુનાવણીમાં તેના સમાપન સુધી સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં ન આવે અથવા તેનો ઉપયોગ કરવામાં ન આવે અને જો કોઈ વિભાજિત (દ્વિભાજિત) કેસ હોય, તો સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ ત્યારે જ કરી શકાય છે જ્યારે તે અસરનો પુરાવો હોય, જે વિભાજિત

(દ્વિભાજિત) સુનાવણીમાં બોલાવવાના વધારાના આરોપીઓની સંડોવણી તરફ નિર્દેશ કરે.

(ix) જો દલીલો સાંભળ્યા પછી અને કેસ ચુકાદા માટે અનામત રાખવામાં આવે તો અદાલત માટે સીઆરપીસીની કલમ ૩૧૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રસંગ ઊભો થાય છે, તો અદાલત માટે યોગ્ય માર્ગ એ છે કે તેને ફરીથી સુનાવણી માટે નક્કી કરવામાં આવે.

(x) તેને ફરીથી સુનાવણી માટે નિર્ધારિત કરવા પર, સમન્સ મોકલવા વિશે નિર્ણય લેવા માટે ઉપરોક્ત નિર્ધારિત પ્રક્રિયા; સંયુક્ત સુનાવણી યોજવી અથવા અન્યથા તે નક્કી કરવામાં આવશે અને તે મુજબ કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

(xi) આવા કેસમાં પણ, તે તબક્કે, જો નિર્ણય વધારાના આરોપીઓને બોલાવવાનો અને સંયુક્ત સુનાવણી હાથ ધરવાનો હોય તો સુનાવણી નવેસરથી હાથ ધરવામાં આવશે અને નવેસરથી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવશે.

(xii) જો, તે સંજોગોમાં, અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ સમન્સ કરાયેલા આરોપીના કેસમાં અલગ સુનાવણી કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોય;

(અ) મુખ્ય કેસ દોષિત ઠેરવીને અને સજા સંભળાવીને નક્કી કરી શકાય છે અને પછી સમન્સ કરાયેલા આરોપી સામે નવેસરથી કાર્યવાહી કરી શકાય છે.

(બી) નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં મુખ્ય કેસમાં તે અસરથી આદેશ પસાર કરવામાં આવશે અને પછી સમન્સ કરાયેલા આરોપી સામે નવેસરથી કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

૩૪. ઉલ્લેખિત પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા પછી, ઉપરોક્ત રીતે, અમે રજિસ્ટ્રીને માનનીય મુખ્ય ન્યાયાધીશ પાસેથી આદેશો મેળવવા અને કાયદાકીય સ્થિતિ અને ગુણદોષ પરની દલીલોની પૃષ્ઠભૂમિમાં કેસમાં ઉદ્ભવતા તથ્યાત્મક પાસાઓ પર નિર્ણય લેવા માટે યોગ્ય બેન્ચ સમક્ષ મૂકવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ.

૩૫. વિદાય લેતા પહેલા, અમે એમિકસ ક્યુરી તરીકે કોર્ટને મદદ કરનારા વિદ્વાન વરિષ્ઠ અદાલત મિત્ર શ્રી એસ. નાગામુથુ સહિત તમામ વિદ્વાન વરિષ્ઠ અદાલત મિત્ર/અદાલત મિત્ર દ્વારા આપવામાં આવેલી સહાય માટે અમારી પ્રશંસા રેકોર્ડ પર મૂકીએ છીએ.

સંદર્ભિત પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે

મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.